

Hallituksen esitys eduskunnalle kuluttajaluottosopimuksia ja eräitä muita kuluttajasopimuksia koskevien säännösten muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kuluttajansuojalain kuluttajaluottoja koskevaa lukua, asunto-omaisuuteen liittyviä kuluttajaluottoja koskevaa lukua sekä sopimuksen sovittelua ja tulkintaa koskevaa lukua. Lisäksi muutettaisiin korkolakia, saatavien perinnästä annettua lakia ja oikeudenkäymiskaarta. Muutosten pääasiallisena tavoitteena on vähentää kalleimpien kuluttajaluottojen aiheuttamia velkaongelmia.

Ehdotuksen mukaan korkokatto laajennettaisiin koskemaan kaikkia kuluttajansuojalain kuluttajaluottoja koskevan luvun soveltamisalaan kuuluvia luottoja. Korkokatto määriteltäisiin nykyisestä luoton todelliseen vuosikorkoon pohjautuvasta korkokatosta poikkeavasti siten, että laissa asetettaisiin yläraja nostetulle luotolle perittävälle korolle. Tämän lisäksi rajattaisiin oikeutta periä kuluttajalta muita luottokustannuksia. Niin ikään rajoitettaisiin oikeutta periä kuluttajalta kuluja maksuajan pidentämisestä. Hintasääntelyn laajentamisella pyritään kohtuullistamaan markkinoilla tarjolla olevien kuluttajaluottojen hinnoittelua ja vähentämään kuluttajaluotoista aiheutuvia velkaongelmia. Korkokattomallin muutoksella pyritään siihen, että sääntely olisi nykyistä tehokkaampaa ja sen noudattaminen ja valvonta yksinkertaisempaa. Tavoitteena on myös lisätä luottojen hinnoittelun läpinäkyvyyttä.

Jos luotonantaja tai luotonvälittäjä rikkoo korko- tai luottokustannuskattoa koskevaa sääntelyä, kuluttajalta ei saisi ehdotuksen mukaan periä korkoa tai muita luottokustannuksia lainkaan. Hintasääntelyn rikkomisen seuraamusten tiukentamisella pyritään tehostamaan sääntelyn noudattamista.

Kuluttajansuojalain sopimuksen sovittelua ja tulkintaa koskevaan lukuun ehdotetuilla muutoksilla pyritään saattamaan kansallinen lainsäädäntö vastaamaan Euroopan unionin kuluttajansuojalainsäädäntöä ja samalla selkeyttämään oikeustilaa. Oikeudenkäymiskaarissa ehdotetaan säädettäväksi nykyistä tarkemmin siitä, mitä seikkoja kuluttajaluottosopimukseen perustuvaa saamista koskevassa haastehakemuksessa tulisi ilmoittaa. Viimeksi mainitulla muutoksella pyritään yksinkertaistamaan kuluttajaluottoihin liittyvän pakottavan sääntelyn huomioon ottamista ja samalla vähentämään kantajille ja tuomioistuimille aiheutuvaa työtä.

Lisäksi ehdotetaan, että korkolaki ja saatavien perinnästä annettu laki olisivat velallisen hyväksi pakottavia myös silloin, kun kyse on elinkeinonharjoittajan kuluttajalle välittämästä luotosta, jonka myöntää joku muu kuin ammattimainen luotonantaja. Uudistuksen tarkoituksena on parantaa vertaislainaa ottaneen kuluttajavelallisen asemaa.

Lakien on tarkoitus tulla voimaan 1 päivänä syyskuuta 2019.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
1 JOHDANTO.....	3
2 NYKYTILA.....	7
2.1 Lainsäädäntö ja oikeuskäytäntö.....	7
2.2 Ulkomaiden lainsäädäntö.....	10
2.3 Nykytilan arviointi.....	11
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	14
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	18
4.1 Valtiontaloudelliset vaikutukset ja vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	18
4.2 Vaikutukset kuluttajien ja elinkeinonharjoittajien asemaan.....	20
5 ASIAN VALMISTELU.....	25
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	28
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	28
1.1 Kuluttajansuojalaki.....	28
4 luku Sopimuksen sovittelu ja tulkinta.....	28
7 luku Kuluttajaluotot.....	29
7 a luku Asunto-omaisuuteen liittyvät kuluttajaluotot.....	32
1.2 Korkolaki.....	33
1.3 Laki saatavien perinnästä.....	33
1.4 Oikeudenkäymiskaari.....	33
5 luku Riita-asian vireillepano ja valmistelu.....	33
2 VOIMAANTULO.....	34
3 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	36
LAKIEHDOTUKSET.....	39
1. Laki kuluttajansuojalain muuttamisesta.....	39
2. Laki korkolain 2 §:n muuttamisesta.....	42
3. Laki saatavien perinnästä annetun lain 3 §:n muuttamisesta.....	43
4. Laki oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:n muuttamisesta.....	44
LIITTEET.....	45
RINNAKKAISTEKSTIT.....	45
1. Laki kuluttajansuojalain muuttamisesta.....	45
2. Laki korkolain 2 §:n muuttamisesta.....	50
3. Laki saatavien perinnästä annetun lain 3 §:n muuttamisesta.....	52
4. Laki oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:n muuttamisesta.....	53

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Yleistä

Verkossa ja tekstiviestein haettaviin niin sanottuihin pikaluottoihin on liittynyt erityyppisiä ongelmia siitä asti, kun ne tulivat markkinoille vuonna 2005. Ongelmiin on puututtu useilla asteittain koventuneilla lainmuutoksilla. Vaikutuksiltaan merkittävimpana voidaan pitää vuonna 2013 tehtyä lainmuutosta, jolla asetettiin korkokatto lähes kaikille alle 2 000 euron suuruisille kuluttajaluottoille.

Ennen korkokaton asettamista pikaluotot olivat yleensä kertaluottoja, joissa luoton hinta perittiin muuna kuin korkona eli esimerkiksi käsittely- ja toimituskuluina. Yksittäisten myönnettyjen luottojen euromäärät olivat pienehköjä. Tilastokeskuksen luottokantatilaston mukaan esimerkiksi vuonna 2010 pienlainayritysten uusien myönnettyjen lainojen määrä oli keskimäärin 206 euroa ja vuonna 2012 puolestaan keskimäärin 254 euroa.

Korkokattoa ei ulotettu 2 000 euron suuruisiin tai sitä suurempiin luottoihin, koska merkittävimmät ongelmat liittyivät juuri määrältään pienempiin kulutusluottoihin ja koska oletettiin, että suuremmissa luotoissa korkotaso jää joka tapauksessa kilpailluilla luottomarkkinoilla huomattavasti korkokattoa alemmaksi. Koska myös luottoriski kasvaa tuntuvasti luottosumman suurentuessa, oletettiin, ettei muutos johtaisi merkittävässä määrin luottotarjonnan siirtymiseen korkokattorajaa suurempiin luottoihin.

Korkokattosäätelyn voimaantulon jälkeen myönnettyjen pikaluottojen kappalemäärät sekä niistä perittävät luottokustannukset vähenivät, mutta melko pian pikaluottoyritykset muuttivat tarjoamiaan luottotuotteita ja siirtyivät pääosin myöntämään korkokaton ulkopuolelle jääviä suurempia niin sanottuja limiittiluottoja, joissa todellinen vuosikorko on yleisesti yli 100 prosenttia tai jopa huomattavasti korkeampi. Osittain tarjonta on myös siirtynyt niin sanotuille vertaislainamarkkinoille.

Maksamattomiin kuluttajaluottoihin liittyvät velkomusasiat ovat jo pitkään kuormittaneet myös tuomioistuimia. Samanaikaisesti näiden summaarisessa eli suppeatutkintaisessa menettelyssä käsiteltävien asioiden käsittelystä aiheutuvaa työmäärää on lisännyt unionin tuomioistuimen ratkaisukäytäntö, jonka mukaan tuomioistuinten tulee ottaa viran puolesta huomioon unionin kuluttajansuojalainsäädäntö aiempaa laajemmin.

Kuluttajansuojalain korkokattosäännöksen muuttamisesta on tehty kahdeksan kansanedustajan lakialoitetta (LA 51/2016 vp, LA 52/2016 vp, LA 53/2016 vp, LA 54/2016 vp, LA 55/2016 vp, LA 56/2016 vp, LA 57/2016 vp, LA 58/2016 vp). Lisäksi Kilpailu- ja kuluttajavirasto on toimittanut syksyllä 2016 oikeusministeriölle kuluttaja-asiamiehen aloitteen kuluttajaluottolainsäädännön muuttamiseksi sekä kohtuuttomia sopimusehtoja koskevan säätelyn tarkistamiseksi.

Luotonantoa ja luotonantajia koskevat tilastot ja selvitykset

Vuonna 2015 uusia pienlainoja myönnettiin Tilastokeskuksen Luottokanta-tilaston perusteella laskettuna noin 470 000 kappaletta keskimääräisen lainamäärän ollessa noin 500 euroa ja takaisinmaksuajan noin 140 päivää. Vuonna 2010 pienlainoja myönnettiin noin 1,2 miljoonaa

kappaletta keskimääräisen lainamäärän ollessa hieman yli 200 euroa ja takaisinmaksuajan noin 30 päivää.

Luottokanta-tilaston julkaiseminen on päättynyt, eikä vastaavia tietoja myöhemmiltä vuosilta ole saatavissa, mutta arvion mukaan keskimääräinen lainamäärä on nykyisin noin 2 000—3 000 euroa. Voidaan todeta, että vaikka myönnettyjen pienlainojen kappalemäärät ovat tuntuvasti vähentyneet vuosikymmenen alusta, lainamäärät ovat tuntuvasti suurentuneet. Lisäksi Takuusäätiön, joka on valtakunnallinen velkakierteessä olevia auttava järjestö, tuoreiden havaintojen mukaan velkojen yhdistämiseen tarkoitettut jopa 50 000 euron suuruiset luotot ovat yleistyneet. Tällaisia luottoja tarjoavat tahot ovat Takuusäätiön havaintojen mukaan usein ulkomaisia luottolaitoksia.

Suomalaisten kotitalouksien velkaantuminen kulutusluotoilla on yleisestikin ottaen kasvussa. Kun vuoden 2008 ensimmäisellä vuosineljänneksellä kotitalouksien kulutusluottokanta oli noin 12,7 miljardia euroa ja helmikuussa 2016 noin 14,1 miljardia euroa, marraskuussa 2017 kotitalouksien yhteenlaskettu kulutusluottokanta oli Suomen Pankin esittämän arvion mukaan jo lähes 19 miljardia euroa. Luottolaitosten kulutusluottokanta muodostaa Suomen Pankin arvion mukaan kannasta noin 80 prosenttia eli valtaosan. Tili- ja korttiluottojen osuus luottolaitosten kulutusluottokannasta eli noin 15,2 miljardista eurosta oli 4,7 miljardia euroa eli yli 30 prosenttia. Luottolaitoksia valvova Finanssivalvonta julkaisi vuoden 2018 alussa teema-arvion, jossa selvitettiin luotonantajien kuluttajaluottoja koskevia käytäntöjä. Teema-arviossa ilmeni, että luottolaitokset ovat kiihdyttäneet kulutusluottojen kasvua muun muassa tarjoamalla kuluttajille entistä enemmän rahoitusvaihtoehtoja eri kanavien kautta sekä panostamalla kulutusluottojen markkinointiin ja digitaaliseen saatavuuteen. Selvityksen mukaan kasvua on haettu myös luotonmyöntökriteereitä löysentämällä, luottosummien enimmäismääriä nostamalla ja laina-aikoja pidentämällä. Toisin sanoen useat luottolaitokset ottavat kulutusluotoissa tietoisesti aiempaa enemmän luottoriskiä. Finanssivalvonta havaitsi puutteita myös sääntelyn noudattamisessa. Teema-arvioon oli valittu valvottavia, joilla on suuret kulutusluottokannat tai suuret kasvuprosentit. Arviossa oli mukana kotimaisia luottolaitoksia ja ulkomaisien luottolaitosten Suomessa toimivia sivukonttoreita. Näiden osuus vastasi noin 90 prosenttia kaikkien valvottavien kulutusluottokannasta. Lisäksi mukana oli ulkomaisia luottolaitoksia, jotka tarjoavat kulutusluottoja suoraan rajan yli Suomeen.

Etelä-Suomen aluehallintoviraston valtakunnalliseen luotonantaja- ja vertaislainanvälittäjärekisteriin, joka koostuu suurelta osin pikaluottoja tarjoavista yrityksistä, oli merkitty kesäkuussa 2018 yhteensä 62 kuluttajaluotonantajaa, joista neljä on ilmoittanut harjoittavansa vertaislainojen välittämistä ja kaksi myöntävänsä asunto-omaisuuteen liittyviä kuluttajaluottoja. Yksi rekisteriin merkityistä elinkeinonharjoittajista ilmoitti ainoastaan välittävänsä vertaislainoja. Vuoden 2012 lopussa eli ennen korkokaton voimaantuloa luotonantaja- ja vertaislainanvälittäjärekisterissä oli 87 luotonantajaa ja vuoden 2014 lopussa eli korkokaton voimaantulon jälkeisenä vuonna 49 luotonantajaa. Rekisteröityjä luotonantajia on siis edelleen tuntuvasti, vaikka määrä onkin jonkin verran laskenut huippuvuosista.

Velkaongelmia koskevat tilastot ja selvitykset

Summaaristen riita-asoiden määrä käräjäoikeuksissa on kasvussa. Summaarisilla riita-asioilla tarkoitetaan sellaisia tuomioistuimessa käsiteltäviä asioita, jotka koskevat tietyn määräistä saamista, hallinnan tai rikkoutuneen olosuhteen palauttamista taikka häätöä ja joissa asia kantajan käsityksen mukaan ei ole riitainen. Oikeusministeriön tilastojen (Tuomioistuinten työtillastoja vuodelta 2017) mukaan vuonna 2017 uusia summaarisia riita-asioita tuli vireille noin 402 800 kappaletta. Vuonna 2016 vastaava luku oli noin 344 000 kappaletta. Kasvua edelliseen vuoteen verrattuna oli siis 17 prosenttia (58 800 kappaletta). Merkillä pantavaa on, että

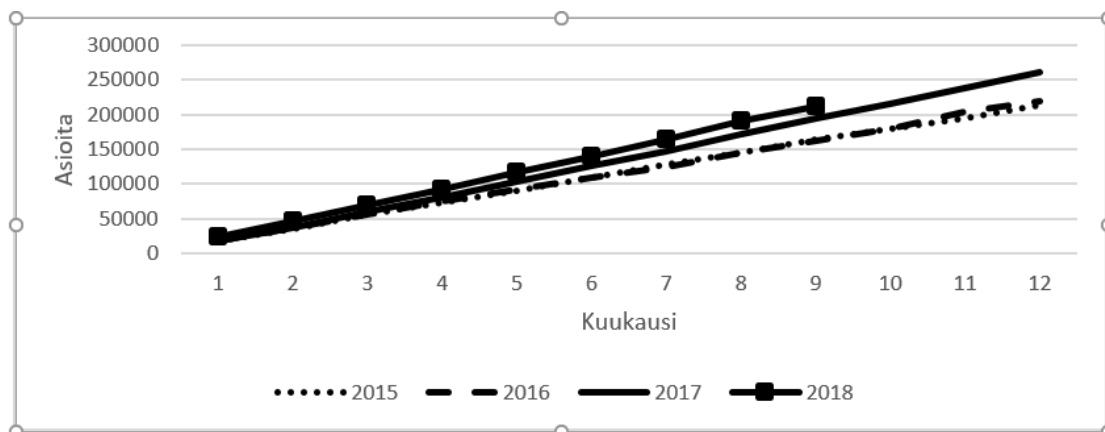
vuonna 2006 saapuneita summaarisia riita-asioita oli noin 150 000 asiaa, eli summaaristen riita-asioiden määrä on kymmenessä vuodessa yli kaksinkertaistunut. Vuoden 2018 tilastojen perusteella summaaristen riita-asioiden määrän kasvu jatkuu. Syyskuun loppuun mennessä kärjäoikeuksiin on saapunut yli 315 000 summaarista riita-asiaa. Tasaisella kertymällä vuoden 2018 juttumääräksi tulee 420 000 asiaa, eli kasvua voi ennakoida noin neljä prosenttia vuoteen 2017 verrattuna.

Oikeusministeriön tilastojen mukaan vuonna 2017 kärjäoikeuksissa ratkaistiin noin 376 000 summaarista riita-asiaa. Suomen Asiakastieto Oy:n tilastojen mukaan noin 293 500 kappaletta eli valtaosa asioista oli henkilöihin kohdistuvia velkomustuomioita. Vuonna 2016 henkilöihin kohdistuvia velkomustuomioita annettiin vajaat 270 000 kappaletta. Vuonna 2013 eli korkokaton voimaantulovuonna vastaava luku oli vajaat 350 000 kappaletta. Henkilöihin kohdistuvien velkomustuomioiden määrä on siis korkokaton asettamisen jälkeen laskenut, mutta se on edelleen tuntuvasti korkeampi kuin esimerkiksi vuonna 2007, jolloin henkilöihin kohdistuvia velkomustuomioita annettiin vajaat 145 000 kappaletta. Lisäksi merkillepantavaa on, että velkomustuomioiden määrä on jälleen lähtenyt kasvuun.

Maksuhäiriöisten henkilöiden määrä on korkea, ja se on ollut jatkuvasti lievässä nousussa. Asiakastiedon mukaan maksuhäiriöisiä henkilöitä oli vuonna 2017 noin 373 000, kun vuonna 2007 vastaava luku oli noin 309 000 ja vuonna 2013 noin 360 000. Uusia henkilöihin kohdistuvia maksuhäiriömerkintöjä tuli vuonna 2017 noin 1,6 miljoonaa kappaletta. Näistä suurimman ryhmän muodostivat ulosottoesteet (78 prosenttia) ja toiseksi suurimman ryhmän velkomustuomiot (18 prosenttia). Velkomustuomioissa tili- ja kertaluotot olivat suurin maksuhäiriömerkinnän aiheuttanut ryhmä. Vuonna 2017 annetuista henkilöihin kohdistuvista velkomustuomioista 64 prosenttia koski tili- ja kertaluottoja. Tämä tarkoittaisi henkilöön kohdistuvien velkomustuomioiden kokonaismäärän perusteella laskettuna noin 190 000 tällaista velkomustuomiota. Tili- ja kertaluottojen ryhmään kuuluvat pikaluottojen ohella perinteiset luotokorttiluotot, osamaksuluotot ja vakuudelliset kuluttajaluotot mutta eivät esimerkiksi asunto-luotot.

Täyttä varmuutta kuluttajaluottoihin liittyvien asioiden määrästä tuomioistuimissa ei kuitenkaan ole saatavissa jo tilastointiin liittyvistä syistä. Oikeusministeriön tilastojen mukaan vuonna 2017 kärjäoikeuksissa ratkaistuista noin 376 000 summaarisesta riita-asiasta yli 240 000 asiaa oli kirjattu koodeilla 0810 (velkakirjaan perustuva saatava) ja 0890 (velkasuhteeseen perustuva saatava). Usealta kärjäoikeudelta saadun tiedon mukaan nämä koodit kuvastavat pitkälti kuluttajaluottoihin liittyvien asioiden määriä kärjäoikeuksissa. Tällä tavoin lasketun juttumääräarvion ero suhteessa Asiakastieto Oy:n tilastojen perusteella laskettuun juttumäärään selittynee suurelta osin sillä, että kärjäoikeudessa ratkaistut asiat sisältävät myös muun muassa peruutuksen johdosta sillensä jätetyt asiat.

Seuraavasta kuvioista ilmenee edellä mainituilla koodeilla kirjattujen saapuneiden asioiden määrän kehitys vuodesta 2015 lukien. Vuoden 2018 osalta tiedot ovat ajalta 1.1.—30.9., ne on poimittu oikeushallinnon raportointijärjestelmästä 31.10.2018, ja ne kuvaavat poimintahetken tilannetta tuomioistuimissa. Toteutuneet saapuneiden asioiden lukumäärät julkaistaan myöhemmin vuositilastossa.

Tarkkaa tietoa siitä, mikä on hyödykesidonnaisten luottojen osuus taikka luottolaitosten myöntämien luottojen osuus velkomustuomioista, ei ole saatavissa. Eräiltä käräjäoikeuksilta saatujen tietojen mukaan hyödykesidonnaisia kuluttajaluottoja kirjataan erityisesti edellä mainitulla koodilla 0890 mutta jonkin verran myös koodilla 0632 (irtaimen kaupan perustuva velkomus). Myös koodilla 0632 kirjattujen juttujen määrä on kasvanut siten, että kun vuonna 2016 saapuneita asioita oli 48 900 kappaletta, vuonna 2018 tällaisten saapuneiden asioiden määrä lokakuun loppuun mennessä oli 45 200, mikä merkitsisi tasaisella kertymällä noin 54 000 juttua vuonna 2018. On kuitenkin huomattava, että kyseisellä koodilla kirjataan myös paljon muita asioita kuin vain hyödykesidonnaisia luottoja, ja toisaalta edellä todetun mukaisesti hyödykesidonnaisia luottoja kirjataan merkittävässä määrin myös toisella koodilla.

Asiakastieto ylläpitää Kuluttajaluottojen kyselyjärjestelmää, jonka avulla tiedonjakopiiriin liittyneet luotonantajat voivat asiakkaidensa nimenomaisella suostumuksella jakaa ja käyttää luotonhaun yhteydessä asiakastietoja, jotka koskevat luottoasiakkaiden velkaantumista ja maksukäyttäytymistä. Tiedonjakopiiriin kuuluu Asiakastiedon mukaan tällä hetkellä 36 luotonantajaa. Näistä noin kaksi kolmasosaa on Etelä-Suomen aluehallintoviraston luotonantajarekisterissä olevia luotonantajia ja lähes kolmasosa on Finanssivalvonnan tai muun ETA-valtion kuin Suomen finanssivalvontaviranomaisen valvonnassa.

Uuden kuluttajaluoton hakuhetkellä 53,6 prosentilla niistä, joiden tiedot tarkistettiin kyselyjärjestelmästä, oli ennestään luottoja kyselyjärjestelmään kuuluvilta luotonantajilta. Noin 23 prosentilla niistä, jotka hakivat uutta luottoa kyselyjärjestelmään kuuluneista yhtiöistä vuoden 2017 aikana ja joiden tiedot tarkistettiin kyselyjärjestelmästä, oli luotonhakuhetkellä järjestelmään kuuluneissa muissa yhtiöissä avoimia luottoja kolme kappaletta tai enemmän. Yli kymmenen avointa luottoa luotonhakuhetkellä oli noin 3 prosentilla hakijoista. Noin 29 prosentilla niistä, joilla oli avoimia luottoja uuden luoton hakuhetkellä, oli edellisen luoton myöntämisestä kulunut vähemmän kuin kaksi kuukautta. Vastaavasti noin 23 prosentilla uusimman edelleen avoimen luoton saamisesta oli kulunut yli vuosi.

Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin katsauksessa *Velkaongelmien luonne ja pikavippiuudistuksen vaikutukset velkomustuomioiden valossa (9/2016)* on tarkasteltu velkaongelmien luonnetta ja kesäkuussa 2013 voimaan tulleen korkokattosäätelyn vaikutuksia. Julkisiin tilastoihin ja velkomustuomioita koskevaan analyysiin perustuvan selvityksen mukaan vuonna 2013 toteutettu pikaluottouudistus vähensi luotonantoyrityksiin liittyvien velkomustuomioiden lukumäärää erityisesti nuorilla aikuisilla. Sen sijaan luotonantoyrityksiin liittyvien velkasaata-

vien keskimääräinen suuruus velallista kohden nousi lähes kaikissa ikäryhmissä. Selvityksessä tarkasteltiin myös sitä, mille taholle velkomustuomioiden velalliset olivat alun perin velkaa. Ilmeni, että lähes puolella (47,3 prosentilla) velallisista oli jotakin luotonantoyrityksiin liittyvää velkaa. Nuorilla aikuisilla (18—24-vuotiaiden ikäryhmässä) jopa 64,3 prosentilla velallisista ainakin yksi pääoma oli peräisin luotonantoyrityksiltä. Luotonantoyrityksiksi oli määriteltä selvityksessä yritykset, jotka tarjoavat pääasiassa lyhytaikaista vakuudetonta lainaa. Määritelmässä oli huomioitu myös muun muassa korkokattosääntelyn voimaantulon jälkeen markkinoille tulleet uudenmalliset joustoluotot tai luottolimiitit, joissa kerralla on myönnetty isompi luotto, jota on kuitenkin mahdollista nostaa pienemmissä erissä. Luokkaan ei ollut sen sijaan laskettu pankkien tai rahoitusyhtiöiden myöntämiä kertaluottoja, tavallisimpia yleisluottokortteja eikä maksuaikakortteja.

Takuusäätiön neuvontalinjoille otti yhteyttä elo-syyskuussa 2018 yli 10 000 henkilöä, mikä oli enemmän kuin koskaan aiemmin vastaavana ajankohtana. Yhteydenottajilla oli vakuudetonta kuluttajaluottoa yli 50 prosenttia enemmän kuin viisi vuotta sitten. Vuoden 2013 keskimääräinen 22 800 euron velkamäärä oli noussut 34 350 euroon vuonna 2018. Vuonna 2016 neuvotavista 80 prosentilla näytti Takuusäätiön arvion mukaan olevan lähiaikoina mahdollisuus johonkin velkojen järjestelyyn, mutta vuonna 2018 enää 40 prosentilla.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja oikeuskäytäntö

Kuluttajaluottosopimuksia koskeva sääntely ja oikeuskäytäntö

Keskeinen kuluttajaluottoja koskeva sopimusoikeudellinen sääntely sisältyy kuluttajansuojalain (38/1978) kuluttajaluottoja koskevaan 7 lukuun, joka perustuu monilta osin kulutusluottosopimuksista ja neuvoston direktiivin 87/102/ETY kumoamisesta annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin (2008/48/EY), jäljempänä *kulutusluottodirektiivi*. Luvussa säädetään muun muassa elinkeinonharjoittajan tiedonantovelvollisuuksista, luottosopimuksen tekemisestä ja varojen luovuttamisesta, luottosopimuksen peruuttamisesta, kuluttajan oikeudesta saada tietoja luottosopimuksen kuluessa, luoton takaisinmaksusta sekä luottosopimuksen päättymisestä. Luvussa säädetään myös hyvästä luotonantotavasta sekä luotonantajan velvollisuudesta arvioida kuluttajan luottokelpoisuus ja todentaa lainanhakijan henkilöllisyys huolellisesti.

Kuluttajansuojalain 7 lukua on uudistettu viime vuosina useaan otteeseen. Vuonna 2013 voimaan tulleella muutoksella (laki kuluttajansuojalain 7 luvun muuttamisesta; 207/2013) lukuun lisättiin korkokattoa koskeva 17 a §, jonka mukaan luoton todellinen vuosikorko saa olla enintään korkolain (633/1982) 12 §:ssä tarkoitettu viitekorko lisätynä 50 prosenttiyksiköllä. Tällä hetkellä viitekoron ollessa 0 prosenttia korkokatto on 50 prosenttia. Hyödykesidonnaiseen luottoon korkokattosäännöstä sovelletaan vain, jos kuluttajalla on luottosopimuksen nojalla myös oikeus nostaa rahavaroja. Hyödykesidonnaisella luotolla tarkoitetaan kuluttajansuojalain 7 luvun 7 §:n 3 kohdan mukaan kulutushyödykkeen hankkimista varten myönnettävää kuluttajaluottoa, jonka antajana on myyjä tai palveluksen suorittaja itse taikka muu elinkeinonharjoittaja myyjän tai palveluksen suorittajan kanssa tekemänsä sopimuksen tai muun kuluttajien luottotamista koskevan järjestelyn perusteella.

Samassa yhteydessä muutettiin myös luottokelpoisuuden arviointia koskevaa 14 §:ää siten, että luottokelpoisuus on selvitettävä aiempaa tarkemmin myös määrältään pienemmissä luotoissa. Lisäksi luvun 13 §:ää täydennettiin säännöksellä, jonka mukaan hyvän luotonantotavan

vastaista ja siten kiellettyä on käyttää luottoa markkinoitaessa, sitä myönnettäessä tai muussa luottosuhteeseen liittyvässä asiointissa lisämaksullista tekstiviestipalvelua tai muuta vastaavaa viestipalvelua.

Vuoden 2017 alussa voimaan tulleen lainmuutoksen myötä kuluttajansuojalakiin lisättiin asunto-omaisuuteen liittyviä kuluttajaluottoja koskeva uusi 7 a luku, jota sovelletaan paitsi asunto-omaisuuden hankkimiseksi tai siihen kohdistuvan omistusoikeuden säilyttämiseksi myönnettäviin luottoihin myös muuhun tarkoitukseen myönnettäviin luottoihin, joiden vakuudeksi annetaan asunto-omaisuutta (7 a luvun 1 ja 3 §). Luvun 31 §:n 1 momenttiin sisältyy viittaussäännös, jonka mukaan muun muassa korkokattoa koskevaa 7 luvun 17 a §:n säännöstä sovelletaan myös asunto-omaisuuteen liittyviin kuluttajaluottoihin.

Edellä mainittujen säännösten lisäksi etämyynnissä tarjottaviin kuluttajaluottoihin sovelletaan rahoituspalvelujen ja rahoitusvälineiden etämyyntiä koskevaa kuluttajansuojalain 6 a lukua, jolla on pantu täytäntöön kuluttajille tarkoitettujen rahoituspalvelujen etämyynnistä ja neuvoston direktiivin 90/619/EY sekä direktiivien 97/7/EY ja 98/27/EY muuttamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (2002/65/EY). Luvussa säädetään muun muassa ennakkotiedoista, jotka kuluttajalle on annettava elinkeinonharjoittajasta, rahoituspalvelusta, etäsopimuksesta ja oikeussuojakeinoista. Kuluttajaluottojen kannalta keskeisiä säännöksiä sisältyy myös muun muassa kuluttajansuojalain markkinointia ja menettelyä asiakassuhteessa koskevaan 2 lukuun ja sopimusehtojen sääntelyä koskevaan 3 lukuun. Luoton todellisen vuosikoron laskemisesta ja laskemisessa käytettävistä oletuksista säädetään oikeusministeriön asetuksessa kuluttajaluoton todellisesta vuosikorosta (1123/2016).

Kuluttajansuojalain kuluttajaluottoja koskevan 7 luvun säännösten noudattamista valvovat kuluttaja-asiamies, Kilpailu- ja kuluttajavirasto ja sen alaisina viranomaisina aluehallintovirastot sekä Finanssivalvonta silloin, kun luotonantajana on Finanssivalvonnasta annetun lain (878/2008) 4 §:n 2—5 momentissa tarkoitettu taho tai 5 §:ssä tarkoitettu muu finanssimarkkinoilla toimiva. Hallituksen esityksessä (hallituksen esitys eduskunnalle maakuntauudistuksen täytäntöönpanoa sekä valtion lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien uudelleenorganisointia koskevaksi lainsäädännöksi, HE 14/2018 vp) on kuitenkin esitetty, että aluehallintovirastot eivät enää jatkossa toimisi kuluttajansuojalain noudattamista valvovana viranomaisena.

Kuluttajaluottoihin liittyviä asioita on käsitelty myös esimerkiksi markkinaoikeudessa. Ratkaisussaan MAO:214/18 markkinaoikeus otti kantaa kuluttajalta perittävien nostopalkkioiden huomioimiseen todellisen vuosikoron laskennassa. Pikaluottoalalla oli ennen ratkaisun antamista esiintynyt laajasti tulkintaa, jonka mukaan luoton nostamisesta perittävää korkeinta hintaa ei tarvitsisi sisällyttää luoton todelliseen vuosikorkoon. Myös kieltohakemuksen kohteena ollut yritys oli menetellyt tällä tavoin sen johdosta, että nostopalkkiota ei peritty lainkaan ensimmäisestä nostosta. Jos korkein sopimusehtojen mukainen nostopalkkio olisi otettu huomioon todellisen vuosikoron laskennassa, todellisen vuosikoron määräksi olisi tullut määrä, joka ylitti kuluttajansuojalain 7 luvun 17 a §:n mukaisen korkokaton. Markkinaoikeus katsoi, että nostopalkkio olisi tullut huomioida todellisen vuosikoron laskennassa sekä kielsi kuluttaja-asiamiehen hakemuksesta yritystä jatkamasta tai uudistamasta menettelyä, jossa se kuluttajaluottoa markkinoitaessa ja luottosopimusta tehtäessä ilmoitettavan luoton todellisen vuosikoron laskennassa jättää ottamatta luottokustannuksina huomioon luoton nostamisesta perittävän korkeimman sopimusehtojen mukaisen hinnan. Se myös kielsi yritystä tarjoamasta kuluttajille ei-hyödykesidonnaisia luottoja, joiden luottoraja tai suuruus on alle 2 000 euroa, niin että luottosopimusten todellinen vuosikorko, johon luetaan mukaan myös luoton nostamisesta perittävä korkein sopimusehtojen mukainen hinta, ylittää kuluttajansuojalain 7 luvussa tarkoitettua enimmäismäärän. Ratkaisu on lainvoimainen.

Kuluttajasopimusten kohtuuttomia ehtoja koskeva sääntely

Kuluttajansuojalain 4 luvussa säädetään kuluttajansuojalain soveltamisalaan kuuluvien yksittäisten sopimusten sovittelusta. Sääntely perustuu osin kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista annettuun neuvoston direktiiviin (93/13/ETY; jäljempänä *sopimusehtodirektiivi*). Direktiivi on kuitenkin soveltamisalaltaan kansallista lakia suppeampi. Direktiiviä ei sen 1 artiklan 2 kohdan perusteella sovelleta sopimusehtoihin, jotka vastaavat pakottavaa lainsäädäntöä. Edelleen direktiivin 4 artiklan 2 kohdassa säädetään, että sopimusehtojen kohtuuttoman luonteen arviointi ei saa koskea sopimuksen pääkohteen määrittelyä, hinnan tai korvauksen riittävyttä eikä vastineena toimitettavia palveluja ja tavaroita, jos ehdot on laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi. Direktiivin soveltamisalarajauksia ei ole kansallisessa laissa hyödynnetty, vaan kuluttajansuojalain 4 luvun 1 §:ää sovelletaan kaikentyypisiin ehtoihin.

Mainitussa 4 luvun 1 §:ssä säädetään, että jos kuluttajansuojalaissa tarkoitetun sopimuksen ehto on kuluttajan kannalta kohtuuton tai sen soveltaminen johtaisi kohtuuttomuuteen, ehtoa voidaan sovitella tai jättää se huomioon ottamatta. Sopimuksen ehtona pidetään myös vastikkeen määrää koskevaa sitoumusta. Kohtuuttomuutta arvioitaessa otetaan huomioon sopimuksen koko sisältö, osapuolten asema, sopimusta tehtäessä vallinneet olot ja, jollei 2 §:stä muuta johdu, olojen muuttuminen sekä muut seikat. Jos ehto on sellainen, että sopimuksen jääminen voimaan muilta osin muuttumattomana ei ole ehdon sovittelun vuoksi kohtuullista, sopimusta voidaan, jollei 2 §:stä muuta johdu, sovitella muiltakin osin tai se voidaan määrätä raukeamaan.

Luvun 2 §:ään sisältyy eräitä sopimusehtodirektiiviin perustuvia rajoituksia 1 §:n mukaisen sovittelusäännöksen soveltamiselle. Rajoituksia sovelletaan, jos sopimusehto on laadittu etukäteen ilman, että kuluttaja on voinut vaikuttaa sen sisältöön (2 §:n 1 momentti). Rajaus perustuu tältä osin sopimusehtodirektiivin 3 artiklaan. Luvun 2 §:n 2 momentissa säädetään, että jos ehto sopimusta tehtäessä vallinneissa olosuhteissa on ollut kohtuuton, ei ehdon kohtuuttomuutta myöhemmin arvioitaessa saa kuluttajan vahingoksi ottaa huomioon olosuhteiden muuttumista. Pykälän 3 momentissa puolestaan säädetään, että jos ehdon sovittelu tai sen jättäminen huomioon ottamatta koskee sellaista ehtoa, joka hyvän tavan vastaisesti johtaa osapuolten oikeuksien ja velvollisuuksien huomattavaan epätasapainoon kuluttajan vahingoksi, sopimusta ei voida sovitella muilta osin. Tällöin sopimus jää voimaan muilta osin muuttumattomana, jos se sellaisenaan voi pysyä voimassa.

Sopimusehtodirektiivin 6 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä, että elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisen sopimuksen ehdot eivät sido kuluttajia niiden kansallisen lainsäädännön mukaisesti ja että sopimus jää muilta osin osapuolia sitovaksi, jos sopimus voi olla olemassa ilman kohtuuttomia ehtoja. Korkein oikeus on ratkaisussaan KKO 2015:60 katsonut, että kuluttajansuojalain 4 lukuun sisältyvä sääntely, joka mahdollistaa myös sopimuksen sovittelun kohtuutonta ehtoa tai sopimusehtojen kokonaisuutta muuttamalla, ei ole linjassa mainitun artiklan ja sitä koskevan unionin tuomioistuimen vakiintuneen ratkaisukäytännön kanssa siltä osin kuin kyse on sopimusehtodirektiivin mukaan arvioitavasta sopimusehdosta. Kun kohtuuttomuusarviointi perustetaan sopimusehtodirektiiviin, sopimusehdon kohtuuttomuudesta seuraa sen mitättömyys eli sopimusehdon jättäminen huomiotta sopimuksen muutoin jäädessä voimaan entisiin ehtoihin. Tuomioistuimen on siis yksinomaan jätettävä kohtuuton sopimusehto soveltamatta, eikä tuomioistuin saa lähtökohtaisesti muuttaa ehdon sisältöä. Ankaran seuraamuksen tarkoituksena on jo ennalta estää elinkeinonharjoittajia käyttämästä vakiosopimuksissa kuluttajien kannalta kohtuuttomia ehtoja. Korkein oikeus totesi, että sopimuksen sovittelu kohtuutonta ehtoa tai sopimusehtojen kokonaisuutta muuttamalla on kuitenkin edelleen käytettävissä oleva keino kuluttajasopimusten muunlaisten ehtojen osalta. (tuomion kohdat 54 ja 55)

Vertaislainoja koskeva sääntely

Vertaislainalla tarkoitetaan kuluttajansuojalainsäädännössä sellaisia yksityishenkilöiden välisiä luottoja, joissa elinkeinonharjoittaja (vertaislainayhtiö) toimii välittäjänä mahdollistaen lainasuhteen synnyn näiden henkilöiden välillä.

Jos elinkeinonharjoittaja toimii vain luotonvälittäjänä kahden yksityishenkilön välisessä suhteessa eikä kuluttajansuojalain 7 luvussa tarkoitettuna luotonantajana, kuluttajansuojalain 7 luvun säännöksiä ei aiemmin sovellettu luottosuhteeseen. Vuonna 2017 voimaan tulleella lailla (851/2016) kuluttajansuojalain 7 luvun soveltamisalaa kuitenkin laajennettiin siten, että luvun muita kuin 16 a §:n säännöksiä sovellettaessa kuluttajaluottoon rinnastetaan myös luotto, jonka joku muu kuin luotonantaja myöntää tai lupaa myöntää kuluttajalle lainana, maksunlykkäyksenä tai muuna vastaavana taloudellisena järjestelyinä, jos elinkeinonharjoittaja välittää luoton kuluttajalle. Luoton kuluttajalle välittävän elinkeinonharjoittajan on tällöin huolehdittava siitä, että mainittuja säännöksiä noudatetaan luottosuhteessa. Lisäksi vertaislainojen välittäminen edellyttää nykyisin rekisteröintiä Etelä-Suomen aluehallintoviraston ylläpitämään luotonantaja- ja vertaislainanvälittäjärekisteriin (laki eräiden luotonantajien ja luotonvälittäjien rekisteröinnistä; 853/2016). Vertaislainanvälittäjiä koskevat nykyisin samat ammattitaitoon ja luotettavuuteen liittyvät rekisteröintivaatimukset kuin kuluttajaluottojen myöntäjiä.

Sen sijaan korkolaisissa ja laissa saatavien perinnästä (513/1999), jäljempänä *perintälaki*, vastaavaa vertaislainojen rinnastamista kuluttajasaataviin ei ole tehty. Mainittujen lakien säännökset eivät siis ole vertaislainaa ottaneen kuluttajan hyväksi pakottavia.

2.2 Ulkomaiden lainsäädäntö

Ruotsi

Ruotsin kuluttajaluottolain (konsumentkreditlagen 2010:1846) 18 §:n mukaan luotonottaja on velvollinen koron sijasta tai sen lisäksi maksamaan erillisiä lainakuluja (maksut) vain, jos siitä on sovittu ja jos kulut tosiasiallisesti vastaavat luotonantajalle luotosta aiheutuneita kuluja. Pykälää koskevien perustelujen mukaan tarkoituksena on ollut rajoittaa luotonantajan mahdollisuuksia periä korkoa maksujen muodossa (Prop.1991/92:83 s. 53—55). Ruotsin markkinaoikeus (Marknadsdomstolen) on säännöksen tulkintaa koskevissa pikaluottoihin liittyvissä ratkaisuisaan 2008:3 ja 2009:34 pitänyt kohtuuttomana sopimusehtoa, jonka mukaan pikaluotosta peritään kuluna tietty vakioprosenttiosuus luoton määrästä, jollei summa tosiasiallisesti vastaa juuri kyseisestä lainasta aiheutuneita kuluja. Ratkaisussa 2009:34 markkinaoikeus on ottanut myös yksityiskohtaisemmin kantaa siihen, mitä eria kuluttajalta ei saa kulujen muodossa kuitenkaan periä. Tällaisia eria ovat esimerkiksi luottotappiot, markkinointikulut ja tilavuokrat.

Ruotsin kuluttajaluottolakia on muutettu 1.9.2018 voimaan tulleella lailla (SFS 2018:478). Niin sanotuille korkeakuluisille luotoille (högkostnadskredit) on asetettu korkokatto. Korkeakuluisen luotto on lain mukaan luotto, jonka todellinen vuosikorko on vähintään viitekorko lisättyinä 30 prosenttiyksiköllä ja joka ei ole pääasiassa hyödykesidonnainen luotto tai asunto-luotto (2 §). Lain 19 a §:n mukaan tällaisen luoton korko tai viivästyskorko saa olla enintään korkolain (1975:635) 9 §:ssä tarkoitettu viitekorko lisättyinä 40 prosenttiyksiköllä.

Lain 19 b §:n 1 ja 2 momentin mukaan korkeakuluisen luoton kustannukset (luottokustannukset, viivästyskorko ja vapaaehtoisen perinnän kulut) eivät saa ylittää luoton määrää tai, kun on kyse tililuotosta, jokaista kuluttajan nostamaa erillistä luottoerää kohden kyseisen erän määrää. Pykälän 3 momentissa säädetään säännösten soveltamisesta silloin, kun luotonantaja tai

joku tähän läheisesti kytköksissä oleva myöntää kuluttajalle uuden korkeakuluisen luoton, jolla kokonaan tai osittain rahoitetaan aiemman tällaisen luoton takaisinmaksu.

Lain 36 a §:n mukaan korkeakuluisen luoton juoksuaikaa saa maksua vastaan pidentää vain kerran. Tästä voisi kuitenkin poiketa, jos pidentämisestä ei aiheudu kuluttajalle kustannuksia tai jos kuluttajalle myönnetään kohtuullinen velan takaisinmaksusuunnitelma. Korkeakuluisia luottoja koskee myös uusi 7 b §, jonka mukaan luoton markkinoinnissa on ilmoitettava, että kyseessä on korkeakuluisen luotto sekä kerrottava velanoton riskeistä sekä tahoista, joilta kuluttaja voi saada apua talous- ja velkakysymyksissä. Kaikkien luottojen markkinointia koskevan uuden 6 a §:n mukaan markkinoinnin on oltava hillittyä. Pykälää koskevien yksityiskohtaisten perustelujen (Prop.2017/18:72 s. 49) mukaan sääntelyllä pyritään siihen, että luottojen markkinoinnissa otetaan paremmin huomioon kuluttajaluottojen yleiset riskit ja näin pienennetään sitä mahdollisuutta, että markkinointi houkuttelee kuluttajia tekemään harkitsemattomia päätöksiä.

Norja

Norjan laissa ei säädetä nimenomaisesti korkokatosta, eikä Norjassa ole myöskään erityistä sääntelyä luoton juoksuaikaisista kuluista.

Tanska

Tanskan lainsäädännössä ei ole asetettu nimenomaista korkokattoa luoton juoksuaikajalle, eikä myöskään luottoaikaisia kuluja ole laissa nimenomaisesti rajoitettu. Vuonna 2016 (5/2016) enintään kolmen kuukauden pituisille vakuudettomille kuluttajaluotoille on kuitenkin säädetty pakollinen 48 tunnin harkinta-aika.

Iso-Britannia

Isossa-Britanniassa kuluttajaluottojen perussääntely on kuluttajaluottolaissa (Consumer Credit Act 1974). Tarkempia määräyksiä kuluttajaluottoihin liittyvästä toiminnasta antaa Financial Conduct Authority (FCA), joka valvoo luotonantajia. FCA:n määräyskokoelmassa (Consumer Credit Sourcebook) on muun muassa markkinointia, luottokelpoisuuden arviointia, tiedonantovelvollisuuksia ja velkaneuvontaa koskevia määräyksiä. Määräyskokoelmassa on useita lyhytaikaisia ja korkean kustannusrakenteen luottoja (high-cost short-term credits) koskevia määräyksiä. Näitä luottoja koskevat muun muassa erityissäännökset markkinoinnissa annettavista riskeistä koskevista varoituksista sekä kiellosta jatkaa luottoa tai uudelleenrahoittaa sitä useammin kuin kaksi kertaa. Lisäksi näitä luottoja koskee korko- ja kustannuskatto. Luoton kustannukset eivät yhteenlaskettuina saa ylittää päivää kohden 0,8 prosenttia luottosummasta. Määräykset rajoittavat myös maksuviivästyksen sattuessa perittäviä maksuja. Määräyksiin sisältyy myös absoluuttinen kustannuskatto, jonka mukaan luottokustannukset eivät saa ylittää alkuperäisen luoton määrää.

2.3 Nykytilan arviointi

Hintasääntelyn laajentamisen tarve

Nykyisen korkokattosääntelyn myönteisenä vaikutuksena voidaan pitää sitä, että pikaluottoihin liittyviä velkomustuomioita on lukumääräisesti aiempaa vähemmän. Ei-toivottua kehitystä on puolestaan se, että velkasaatavien suuruus on noussut lähes kaikissa ikäryhmissä. Lisäksi velkomustuomioiden määrä on vähentymisestäään huolimatta edelleen merkittävä verrattuna

esimerkiksi kymmenen vuoden takaiseen tilanteeseen, ja kuten edellä on todettu, merkittävä osa velkomustuomioista liittyy nykyisin tili- ja kertaluottoihin. Merkillepantavaa on myös, että velkomustuomioiden määrä käräjäoikeuksissa on jälleen lähtenyt kasvuun. Voidaankin todeta, että nykyisellä korkokattosäätelyllä ei ole saatu tehokkaasti vähennettyä kuluttajaluotoista johtuvia velkaongelmia.

Korkokattosäätelyn tavoitteena oli myös se, että kuluttaja saisi pienehköjä luottoja kohtuullisemmin ehdoin. Tämän lisäksi uudistuksen arvioitiin vähentävän silloisten pikaluottojen kaltaisten luottojen tarjontaa merkittävästi. Pikaluottoja tarjoavien yritysten määrä on vähentynyt uudistuksen jälkeen. Uudistuksen ei voida kuitenkaan katsoa toteutuneen ennakoidulla tavalla, koska tarjonta on pääosin siirtynyt korkokaton ulkopuolelle jääviin suurempiin luottoihin, joissa todellinen vuosikorko on edellä todetun mukaisesti yleisesti yli 100 prosenttia tai jopa huomattavasti korkeampi. Edellä kuvattu velkamäärien kasvu vaikeuttaa myös ongelmien ratkaisemista esimerkiksi erilaisin edullisin lainajärjestelyin.

Todelliseen vuosikorkoon perustuvan korkokattomallin eli nykymallin hyvänä puolena voidaan pitää sitä, ettei se pakota luotonantajaa omaksumaan tietynlaista hinnoittelurakennetta. Malliin liittyy kuitenkin muiden korkokattomallien tapaan tiettyjä ongelmia, joita on tuotu esiin jo korkokattosäätelyn asettamista koskevan lain esitöissä (HE 78/2012 vp s. 12). Yhtenä keskeisenä ongelmana on pidetty sitä, että todellisen vuosikoron laskeminen on monimutkaista ja jossain määrin myös tulkinnanvaraista. Tämän lisäksi ongelmallisena on pidetty sitä, ettei todelliseen vuosikorkoon perustuva korkokattomalli kohtelee tasapuolisesti erisuuruisia luottoja, vaan todellinen vuosikorko muodostuu väistämättä korkeammaksi määrältään pienemmissä luotoissa.

Myös todelliseen vuosikorkoon perustuvan korkokattosäätelyn tehokkuuteen liittyy puutteita. Todellinen vuosikorko ei nimittäin anna täysin oikeaa kuvaa kuluttajalle luotosta aiheutuvien kustannusten tasosta, sillä todellisen vuosikoron laskentaa koskevista, osittain tiettyihin olettuksiin pohjautuvista säännöksistä seuraa, että jatkuviissa luotoissa kuluttaja voi maksaa tosiasiasa luottokustannuksia enemmän kuin ilmoitettua todellista vuosikorkoa vastaavan määrän riippuen siitä, miten kuluttaja luottoa käyttää. Luotto voi siis tulla kuluttajalle huomattavan paljon kalliimmaksi kuin mitä luoton todellisen vuosikoron perusteella voisi olettaa, eikä korkokaton tavoite eli hintojen pitäminen kohtuullisella tasolla tällöin myöskään toteudu toivotulla tavalla.

Luottoa ottaneelle kuluttajalle voi aiheutua varsinaisten luottokustannusten lisäksi kustannuksia myös erilaisista luottosuhteen aikana tehtävistä toimenpiteistä. Näistä keskeinen kuluttajille lisäkustannuksia aiheuttava kululaji on nykyisin eräpäivän siirtämisestä, luottoajan pidentämisestä tai muusta vastaavasta maksuajan pidentämisestä perittävät kulut. Viimeksi mainittuja kustannuksia ei tarvitse huomioda luoton todellisen vuosikoron laskennassa, mutta ne tosiasiasa vaikuttavat kuluttajan maksettavaksi tulevaan kokonaisuutensa ja ovat omiaan syventämään maksuvaikeuksia, joissa maksuajan pidentämisestä käyttävät kuluttajat tyypillisesti jo ovat. Lisäksi huomionarvoista on, että kuluttajalta maksuajan pidentämisestä perittävät lisäkustannukset ovat joissakin tapauksissa suhteettoman suuria verrattuna niihin kustannuksiin, joita kuluttajalle aiheutuisi, jos hän viivästyisi luotonmaksussa. Ei voida pitää asianmukaisena, että ennen eräpäivää lisää maksuaikaa pyytävä kuluttaja asetetaan huonompaan asemaan sellaiseen kuluttajaan nähden, joka jättää luoton hoitamatta. Tämän vuoksi olisi syytä rajoittaa oikeutta periä kuluttajalta kustannuksia maksuajan pidentämisestä vastaavalla tavalla kuin perintälaissa on tehty jo erääntyneiden saatavien osalta.

Korkokattosäätelyn rikkomisen seuraamukset

Korkokattoa koskevassa kuluttajansuojalain 7 luvun 17 a §:ssä säädetään, että jos luoton määrä tai luottoraja on alle 2 000 euroa, luottosopimuksen mukainen luoton todellinen vuosikorko saa olla enintään korkolain 12 §:ssä tarkoitettu viitekorko lisättynä 50 prosenttiyksiköllä. Kuluttajansuojalain 7 luvun 5 §:n mukaan sopimusehto, joka poikkeaa kyseisen luvun säännöksistä kuluttajan vahingoksi, on mitätön. Näiden säännösten voidaan yhdessä katsoa merkitsevän sitä, että tuomioistuimen olisi niin sanotuissa ylikorkotilanteissa viran puolesta hylättävä vaatimus korkokaton ylittäviltä osin, paitsi jos hintaehdot katsottaisiin samanaikaisesti sopimusehtodirektiivin soveltamisalaan kuuluviksi kohtuuttomiksi ehdoiksi, jolloin tuomioistuimen tulisi jättää kohtuuttomat sopimusehdot soveltamatta. Asiaa on arvioitu oikeuskäytännössä myös toisin. Itä-Suomen hovioikeus on ratkaisussaan I-SHO:2018:4 (lainvoimainen) katsonut, että koska korkokaton ylittyminen ja siten luottoon sovellettavien ehtojen kuluttajansuojalain 7 luvun vastaisuus oli aiheutunut nostopalkkiota ja muita luottokustannuksia koskevien ehtojen kokonaisuudesta, kaikki luottokustannuksia koskevat sopimusehdot oli jätettävä huomiotta kuluttajansuojalain 7 luvun 5 §:n nojalla.

Nykyisen korkokattosäännöksen pelotevaikutus on säännöksen tulkintatavasta riippuen vähäinen. Korkokaton rikkomisen seuraamusten ankaroitamista puoltaisi myös sopimusehtodirektiivin 6 artiklasta ja sitä koskevasta Euroopan unionin tuomioistuimen vakiintuneesta oikeuskäytännöstä johtuva monimutkainen oikeustila, jota on kuvattu edellä jaksossa 2.1. Oikeustilan selkeyden kannalta olisi perusteltua, että korkokaton rikkomisen seuraamukset olisivat samanlaiset riippumatta siitä, onko kyse yksinomaan pakottavan kansallisen lain vastaisesta ehdosta tai ehtokokonaisuudesta vai samanaikaisesti kohtuuttomasta sopimusehdosta.

Luoton koron ilmoittaminen

Kaikista kuluttajaluotoista on ilmoitettava luoton todellinen vuosikorko, jonka laskemisessa otetaan huomioon paitsi luoton korko myös muut luottokustannukset. Toisin kuin kulutusluottodirektiivistä, kansallisesta lainsäädännöstä ei nimenomaisesti käy ilmi, että luoton korko, johon ei siis sisälly muita luottokustannuksia, tulisi ilmoittaa luoton markkinoinnissa tai myöhemmissäkään vaiheissa vuotuisena korkona.

Ennen korkokattosäätelyn voimaantuloa pikaluottojen hinta perittiin yleensä kuluina eikä korkona. Sittemmin markkinoilla on siirrytty perimään luottokustannuksia myös koron muodossa. On esiintynyt tapauksia, joissa pikaluottojen markkinoinnissa korko on ilmoitettu vuotuisen koron sijaan kuukausikorkona tai jopa päiväkorkona. Tämä vaikeuttaa luoton hinnan ja samalla viivästyskoron suuruuden hahmottamista. Vaikka markkinaoikeus on jo kulutusluottodirektiiviin sisältyvän lainan koron määritelmän perusteella ratkaisussaan MAO:616/17 (ei lainvoimainen) katsonut, että velvollisuudella ilmoittaa luoton korko tarkoitetaan koron ilmoittamisvelvollisuutta luoton määrään vuositasolla sovellettavana prosenttilukuna, asiaa olisi syytä selvittää myös lain tasolla.

Vakiosopimusehdon kohtuuttomuuden seuraamukset

Sopimusehdon kohtuuttomuuden mahdolliset seuraamukset riippuvat nykyisin siitä, onko kyse sopimusehtodirektiivin soveltamisalaan kuuluvasta sopimusehdosta vai muusta ehdosta. Edellä todetun mukaisesti korkein oikeus on unionin tuomioistuimen ratkaisukäytäntöön tukeutuen katsonut, että kuluttajansuojalain 4 luvun 1 ja 2 §:ään sisältyvä sopimusehtojen sovittelua koskeva sääntely ei ole linjassa sopimusehtodirektiiviä koskevan unionin tuomioistuimen ratkaisukäytännön kanssa siltä osin kuin kyse on sopimusehtodirektiivin mukaan arvioitavasta sopimusehdosta, sillä kansallinen sääntely mahdollistaa myös sopimuksen sovittelun kohtuuton-

ta ehtoa tai sopimusehtojen kokonaisuutta muuttamalla. Kun kohtuuttomuusarviointi perustetaan sopimusehtodirektiiviin, sopimusehdon kohtuuttomuudesta seuraa sen mitättömyys eli sopimusehdon jättäminen huomiotta sopimuksen muutoin jäädessä voimaan entisin ehdoin.

Järjestelmän selkeys ja kuluttajien yhdenvertaisuus puoltaisivat sitä, että sopimusehdon kohtuuttomuuden seuraamukset olisivat yhdenmukaiset riippumatta siitä, onko kyse sopimusehtodirektiivin mukaan arvioitavasta vakiosopimusehdosta vai ei.

Haastehakemuksessa annettavat tiedot

Kuten 1 jaksossa on todettu, kuluttajaluottoihin liittyvät velkomusasiat muodostavat tuomioistuimissa käsiteltävistä velkomusasioista merkittävän osan. Näihin asioihin liittyy paljon keskeistä kuluttajan hyväksi pakottavaa sääntelyä, jonka noudattamisen varmistamiseksi tuomioistuimet joutuvat nykyisin pyytämään kantajilta usein lisäselvitystä täydennyskehotusten muodossa. Myös uuden luottokustannusten enimmäismäärää koskevan säännöksen noudattamisen varmistamiseksi tuomioistuimen olisi tarpeen saada tietyt tiedot, joiden perusteella muuna kuin korkona perittävien luottokustannusten enimmäismäärä olisi laskettavissa. Jos näitä seikkoja ei olisi velvollisuus ilmoittaa jo haastehakemuksessa, tuomioistuimen voisi olla tarpeen pyytää tietoja täydennyskehotuksella. Täydennyskehotukset rasittavat sekä tuomioistuimia että kantajia, ja asian joutuisan käsittelyn turvaamiseksi olisikin asianmukaista, että kantajat ilmoittaisivat luottosopimukseen liittyviä lainsäädännön noudattamisen varmistamiseksi tarpeellisia tietoja nykyistä laajemmin jo haastehakemusvaiheessa.

Vertaislainojen huomioiminen korkolaissa ja perintälaissa

Kuluttajansuojalain 7 luvussa kuluttajaluottoon on rinnastettu vuoden 2017 alusta lukien myös luotto, jonka joku muu kuin kuluttajansuojalain 7 luvussa tarkoitettu luotonantaja myöntää tai lupaa myöntää kuluttajalle lainana, maksunlykkäyksenä tai muuna vastaavana taloudellisena järjestelynä, jos elinkeinonharjoittaja välittää luoton kuluttajalle. Luoton kuluttajalle välittävän elinkeinonharjoittajan on tällöin huolehdittava siitä, että mainittuja säännöksiä noudatetaan luottosuhteessa.

Vastaavaa rinnastusta ei sen sijaan ole tehty korkolain tahdonvaltaisuutta koskevassa pykälässä eikä perintälain kuluttajasaatavia koskevissa pykälissä. Tämä merkitsee sitä, että tällaista vertaislainaa ottanut velallinen ei saa maksuviivästystilanteissa samaa suojaa korkeita viivästyskorko- ja perintäkuluvaatimuksia vastaan kuin muuta kuluttajaluottoa ottanut velallinen. Johdonmukaisuussyistä ja vertaislainanottajan suojaamiseksi näissä laeissa olisi tarpeen tehdä vastaava rinnastus kuin kuluttajansuojalain kuluttajaluottoja koskevassa 7 luvussa.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Hintasääntelyn laajentaminen

Velkaongelmien ja kohtuuttoman kalliiden luottojen tarjonnan vähentämiseksi sekä sääntelyn kiertämisen estämiseksi hintasääntely ehdotetaan laajennettavaksi koskemaan myös 2 000 euron suuruisia ja sitä suurempia luottoja. Korkokatto määriteltäisiin nykyisestä luoton todelliseen vuosikorkoon pohjautuvasta mallista poikkeavasti siten, että laissa asetettaisiin yläraja kuluttajan nostamalle luotolle perittävälle korolle. Yläraja asetettaisiin 30 prosenttiin. Ehdotettu raja on arvioitu sellaiseksi, että se vaikuttaa kalleimpien kuluttajaluottojen hintoihin niitä alentavasti ilman että se estää kannattavan luotonantotoiminnan harjoittamisen tulevaisuudessa.

Edellä mainitun lisäksi rajattaisiin oikeutta periä kuluttajalta muita luottokustannuksia kuin nostetulle luotolle perittävää korkoa siten, että muiden luottokustannusten määrä ei saisi ylittää päivää kohden laskettuna 0,01:tä prosenttia luottosopimuksen mukaisesta luoton määrästä tai luottorajasta. Pieniä luottoja silmällä pitäen säädettäisiin, että muiden luottokustannusten enimmäismäärä voitaisiin sopia kuitenkin 5 euroksi edellyttäen, että luottoaika on sopimuksen mukaan vähintään 30 päivää, ja suuria luottoja silmällä pitäen säädettäisiin, että kuluttajan maksettavaksi tulevat kustannukset saisivat olla enintään 150 euroa vuodessa. Korkokattomallin muutoksen tavoitteena on, että sääntely olisi nykyistä tehokkaampaa, luottojen hinnoittelu läpinäkyvämpää ja sääntelyn noudattaminen ja sen valvonta nykyistä yksinkertaisempaa. Valmisteluvaiheessa esillä olleita muita hintasääntelymalleja selostetaan jäljempänä.

Voimassa olevaa korkokattosäännöstä ei sovelleta 2 000 euron suuruisten ja sitä suurempien luottojen ohella myöskään sellaisiin hyödykesidonnaisiin luottoihin, joihin ei liity oikeutta nostaa rahavaroja. Rajauksen tarkoituksena on ollut jättää korkokattosääntelyn ulkopuolelle ennen muuta sellaiset luotot, joissa on kyse tietyn hyödykkeen maksamisesta erissä. Todelliseen vuosikorkoon sidottu malli olisi nimittäin ollut omiaan rajoittamaan erityisesti tällaisten pienten luottojen tarjontaa olennaisesti ilman, että tähän olisi ollut painavia perusteita. Korkokattomallin muuttumisen johdosta vastaavaa perustetta rajaukselle ei enää ole. Ei-toivottujen seurannaisvaikutusten välttämiseksi ja siten sääntelyn tehokkuuden varmistamiseksi sekä toisaalta eri luotonantajien tasapuolisten kilpailuedellytysten turvaamiseksi mainittu soveltamisalarajaus ehdotetaan poistettavaksi. Jatkossa luottokustannuskatto koskisi siis kaikkia kuluttajansuojalain 7 luvun soveltamisalaan kuuluvia kuluttajaluottoja.

Luottokustannusten enimmäismäärää koskeva säännös koskisi nykyisen korkokattosäännöksen tapaan myös asuntovakuudellisia kuluttajaluottoja kuluttajansuojalain 7 a lukuun sisältyvän viittaussäännöksen perusteella. Sen sijaan asuntoluotot, jotka nykyisin kuuluvat korkokattosääntelyn piiriin, ehdotetaan jätettäväksi jatkossa hintasääntelyn ulkopuolelle silloin, kun kyse on esinevakuudellisesta asuntoluotosta. Tällaisten asuntoluottojen hintataso huomioon ottaen hintasääntelyllä ei olisi näiden luottojen hintoihin vaikutusta, eli sääntely olisi nykytilanteessa tarpeetonta. On myös huomattava, että jos esinevakuudellisten asuntoluottojen hinnat merkittävästi nousisivat nykyisestä, korkokatto olisi joka tapauksessa syytä asettaa näiden luottojen osalta merkittävästi ehdotettua alemmas. Sen sijaan sellaiset asuntoluotot, joiden vakuudeksi ei anneta esinevakuutta vaan esimerkiksi vain henkilötakaus, kuuluisivat jatkossakin hintasääntelyn piiriin. Tämä on tarpeen, koska on ilmennyt tapauksia, joissa kuluttajat ovat luottolaitostoinnasta annetun lain (610/2014) enimmäisluototussuhdetta koskevan sääntelyn (lain 15 luvun 11 §) johdosta maksaneet puuttuvan omarahoitusosuuden muulla luotolla. Jos luotto otetaan asunto-omaisuuden hankkimiseksi tai siihen kohdistuvan omistusoikeuden säilyttämiseksi, kyse on asuntoluotosta. Näin ollen tällaiset omarahoitusosuuden kattamiseksi otettavat luotot saattaisivat rajautua hintasääntelyn ulkopuolelle asuntoluoton määritelmän täyttävänä luottoina, vaikka tosiasiallisesti tällainen luotto rinnastuisi luonteeltaan pikemminkin kuluttajansuojalain 7 luvussa tarkoitettuihin kuluttajaluottoihin.

Ehdotuksen mukaan luottokustannusten enimmäismäärää koskevaa sääntelyä sovellettaisiin vain lain voimaantulon jälkeen tehtäviin sopimuksiin. Syitä siihen, ettei taannehtivuutta esitetä, selostetaan jäljempänä esityksen valmistelua koskevassa jaksossa.

Hintasääntelyn rikkomisen seuraamukset

Luottokustannusten enimmäismäärää koskevan säännöksen rikkomisen seuraamuksia ehdotetaan tiukennettavaksi nykyisestä. Ehdotuksen mukaan luottokustannuskaton rikkomistilanteissa kuluttajalla ei olisi velvollisuutta maksaa luoton korkoa eikä muita luottokustannuksia lainkaan. Sääntelyn tarkoituksena on tehostaa sääntelyn noudattamista ja selkeyttää oikeustilaa.

Samalla seuraamus toimisi sanktiona siitä, että elinkeinonharjoittaja on käyttänyt pakottavan lain vastaista ehtoa tai ehtoja sopimuksessaan.

Valmisteluvaiheessa on tuotu esiin, että ehdotettava sääntely saattaisi yksittäistapauksissa johdattaa luotonantajan kannalta liian ankariin seuraamuksiin. On kuitenkin syytä huomioida, että luotonantaja on ammattilainen, jonka tehtävänä on varmistaa hinnoittelunsa lainmukaisuus ja kantaa lopulta riski pakottavan lainsäädännön mukaisuudesta. Pitämällä hinnoittelurakenteen yksinkertaisena ja selkeänä luotonantaja voi varmistua siitä, että korko- tai luottokustannuskatto ei ylitä.

Maksuajan pidentämisestä perittävät kulut

Maksuajan pidentämiseen liittyvien kohtuuttomien kuluveloitusten estämiseksi ehdotetaan lakiin otettavaksi säännös, jonka mukaan ennen saatavan erääntymistä tehtävästä maksuajan pidennyksestä saa periä kuluttajalta enintään 5 euroa. Maksuajan pidentämistoimista perittävien kulujen yhteismäärä ei saisi kuitenkaan ylittää vuodessa 20:tä euroa. Viimeksi mainitun rajauksen tarkoituksena on pienentää riskiä siitä, että maksuaikaa pidennettäisiin toistuvasti toimenpiteestä perittävien kulujen kerryttämiseksi.

Lisäksi ehdotetaan, että kulujen periminen maksuajan pidennyksestä olisi sallittua vain, jos maksuaikaa pidennetään vähintään 14 päivällä. Tarkoituksena on estää se, että velallisen kuluvastuuta tarpeettomasti kasvatetaan perimällä häneltä toistuvasti kuluja hyvin lyhyistä maksuajan pidennyksistä.

Sääntelyä sovellettaisiin kuluttajansuojalain 7 luvun soveltamisalaan kuuluviin luottoihin, joihin ongelmat erityisesti ovat liittyneet. Asuntoluotot ja asuntovakuudelliset kuluttajaluotot jäisivät sääntelyn ulkopuolelle.

Kohtuuttomia sopimusehtoja koskeva sääntely

Kuluttajansuojalain 4 luvun säännökset sopimuksen sovittelusta ja tulkinnasta ovat ristiriidassa sopimusediodirektiivin ja sitä koskevan unionin tuomioistuimen vakiintuneen ratkaisukäytännön kanssa. Sääntelyä ehdotetaan muutettavaksi tämän johdosta siten, että kun kyse on sopimusediodista, joka on laadittu etukäteen ilman, että kuluttaja on voinut vaikuttaa sen sisältöön, kohtuuton ehto olisi jätettävä huomioon ottamatta, jos sopimus voi pysyä voimassa ilman kohtuutonta ehtoa. Nykyisin mahdollista on ehdon sovittelu myös kohtuutonta ehtoa muuttamalla.

Ehdotettu muutos olisi välttämätön vain sopimusediodirektiivin soveltamisalaan kuuluvien sopimusediodien osalta. Sääntelyn selkeyden ja kuluttajien yhdenvertaisuuden turvaamiseksi ehdotetaan kuitenkin, että samat seuraamukset koskisivat kaikkia etukäteen ilman kuluttajan myötävaikutusta laadittuja ehtoja riippumatta siitä, kuuluvatko ne direktiivin soveltamisalaan vai eivät. Näin ollen sääntely koskisi myös esimerkiksi tällä tavoin laadittuja kohtuuttomia hintaehtoja silloinkin, kun ehdot on laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi.

Tuomioistuinmenettelyyn liittyvät muutokset

Oikeudenkäymiskaarta ehdotetaan muutettavaksi siten, että saamisen perustuessa kuluttajaluottosopimukseen haastehakemuksessa tulisi ilmoittaa nykyistä yksityiskohtaisempia tietoja luottosopimuksesta. Muutoksen tarkoituksena on helpottaa tuomioistuimen mahdollisuuksia ottaa kuluttajan hyväksi pakottavan sääntelyn noudattaminen viran puolesta huomioon. Muutoksen tarkoituksena on samalla vähentää täydennyskehotusten tarvetta ja siten tuomiois-

tuimille ja kantajille aiheutuva työtä, jota myös uusi hintasäätelymalli olisi muutoin omiaan aiheuttamaan.

Muut ehdotettavat muutokset

Kuluttajansuojalain 7 lukuun ehdotetaan lisättäväksi luoton koron määritelmä. Lisäyksen tarkoituksena on selventää, että velvollisuus ilmoittaa luoton korko tarkoittaa koron ilmoittamisvelvollisuutta luoton määrään vuositasolla sovellettavana prosenttilukuna. Tavoitteena on tältä osin parantaa luottojen markkinoinnin läpinäkyvyyttä. Luoton koron määritelmän lisääminen lakiin on tarpeen myös siitä syystä, että korkokattosäännös perustuisi luoton koron enimmäis-suuruuden määrittelyyn. Säätelyn selkeyden vaatimus korostuu, kun korkokaton rikkomisen seuraamuksia ehdotetaan tiukennettavaksi.

Lisäksi ehdotetaan, että muun kuin kuluttajansuojalain 7 luvussa tarkoitetun luotonantajan kuluttajalle myöntämät lainat, joissa elinkeinonharjoittaja toimii luotonvälittäjänä, rinnastetaan korkolaissa kuluttajaluottoon ja perintälaissa kuluttajasaatavaan vastaavalla tavalla kuin on tehty kuluttajansuojalain kuluttajaluottoja koskevassa 7 luvussa. Uudistuksen tavoitteena on parantaa tällaista vertaislainaa ottaneen velallisen asemaa siten, että tämä saa maksuviivästytilanteissa saman suojan korkeita viivästyskorko- ja perintäkuluvaatimuksia vastaan kuin muuta kuluttajaluottoa ottanut velallinen.

Valmisteluvaiheessa esillä olleet hintasäätelymallit

Kuten alkuperäisen korkokaton säätämisen yhteydessä, myös tämän esityksen valmisteluvaiheessa on ollut esillä useita erilaisia hintasäätelymalleja. Sitä silmällä pitäen, että olisi pitäyditty nykyisessä luoton todelliseen vuosikorkoon perustuvassa mallissa ja vain laajennettu säännöksen soveltamisalaa, esillä on ollut sekä vaihtoehto, jossa olisi vain yksi korkokattotasoo, että malli, jossa korkokatto olisi porrastettu siten, että suurin sallittu luottosopimuksen mukainen luoton todellinen vuosikorko olisi suuremmissa luotoissa matalampi kuin pienemmissä luotoissa. Edellä on selostettu syitä, joiden vuoksi todelliseen vuosikorkoon perustuvaa mallia ei päädytty esittämään.

Esillä on ollut myös malli, jossa luottokustannukset saisi periä yksinomaan luoton korkona. Koska säätely rajoittaisi hinnoittelurakennetta voimakkaasti, mallissa säätely olisi rajattu koskemaan vain luottoja, joissa luottosopimuksen mukainen luoton todellinen vuosikorko ylittää tietyn tason. Jos luoton todellinen vuosikorko ei ylittäisi kyseistä rajaa, luoton hinnoittelurakenteeseen ei säätelyllä puututtaisi. Sen sijaan kalliimpien luottojen osalta malli yksinkertaistaisi hinnoittelurakennetta merkittävästi. Mallin etuna olisi sen helppo sovellettavuus ja valvonta sekä se, että mallilla voitaisiin säännellä kalleimpien luottojen luottokustannusten kohtuullisuutta koko luottosopimuksen voimassaoloajan tehokkaammin kuin luoton todelliseen vuosikorkoon sidotussa mallissa. Mallin kielteisenä puolena on, että se rajoittaisi luotonantajien mahdollisuuksia tarjota säätelyn soveltamisalaan kuuluvia luottoja erilaisilla hinnoittelurakenteilla. Lisäksi mallin riskinä olisi, että se saattaisi houkuttaa luotonantajia kehittämään luottotuotteensa sellaisiksi, että luoton todellinen vuosikorko jäisi laskennallisesti alle ehdotetun soveltamisrajan, mutta luoton hinnoittelu rakennettaisiin siten, että luoton käytöstä perittävät tosiasialliset kustannukset todennäköisesti ylittäisivät merkittävästikin todellisen vuosikoron laskennassa oletuksina käytetyt kustannukset.

Edellä mainittujen mallien lisäksi esillä on ollut malli, jossa luoton koron lisäksi luotonantaja saisi periä kuluttajalta luottokustannuksina vain kulut, jotka vastaavat luotonantajalle luoton myöntämisestä tosiasiallisesti aiheutuneita kuluja. Kulujen asianmukaisuuden määrittäminen

olisi kuitenkin hankalaa ja tulkinnanvaraista, mikä olisi omiaan aiheuttamaan ongelmia myös tuomioistuimissa.

Velkaantumisongelmien vähentämiseen tähtäävistä keinoista

On selvää, että nyt ehdotettu sääntely ei tule yksinomaisten toimenpiteiden ratkaisemaan kuluttajien velkaantumiseen liittyvää ongelmaa, vaan myös muita toimia tarvitaan. Erityisesti luottokelpoisuuden arvioinnin noudattamisen tehostamiseen olisi syytä kiinnittää huomiota. Eräänä keinona on esitetty positiivisen luottotietorekisterin perustamista. Tätä koskeva selvitys on luovutettu oikeusministerille syyskuussa 2018, ja se on parhaillaan lausuntokierroksella. Tämän lisäksi valtiovarainministeriössä harkitaan uusien makrovakaussäätelyvälineiden käyttöönottoa kotitalouksien velkaantumisen hillitsemiseksi. Myös selvitystyö kuluttajaluottojen markkinointia koskevan sääntelyn tiukentamiseksi on alkamassa oikeusministeriössä. Niin ikään sosiaalisen luottoisuuden saatavuutta kattavasti Suomessa olisi perusteltua edistää.

Lisäksi voidaan mainita talous- ja velkaneuvonnan siirtyminen aluehallintovirastoilta ja kunnilta oikeusaputoimistoissa hoidettavaksi vuoden 2019 alusta lukien. Samassa yhteydessä talous- ja velkaneuvonnan resurssit vahvistetaan palvelun alueellisen saatavuuden turvaamiseksi ja velkaongelmien ennaltaehkäisemiseen liittyvän yhteistyön lisäämiseksi. Ylivelkaantuneiden aseman parantamiseksi myös tuomioistuimet saavat lisämäärärahan vuodelle 2019 velkomusasioiden joutuisaan käsittelyyn. Niin ikään ulosottolaitos on saamassa resurssilisäyksen velallisten neuvonnan tehostamiseen. Lisäyksen tarkoituksena on parantaa ensimmäistä kertaa ulosottoon joutuvien auttamista. Lisäksi parannetaan palvelun saavutettavuutta verkkopalveluja kehittämällä, jotta palvelu olisi saatavilla tasapuolisesti ympäri maata.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Valtiontaloudelliset vaikutukset ja vaikutukset viranomaisten toimintaan

Kantajan velvollisuus ilmoittaa haastehakemuksessa nykyistä tarkempia tietoja kuluttajaluottosopimuksesta aiheuttaa kustannuksia oikeusministeriön hallinnonalalle tuomioistuinten tiedonsiirto- ja asianhallintajärjestelmiin tehtävien muutosten johdosta. Muutoksia olisi tehtävä tuomioistuimen asiakäsittelyjärjestelmään (Tuomas), perintätoimistojen käyttämään Santra-järjestelmään, internetin kautta toimivaan asiointiliittymään sekä tuomiorekisteriin. Oikeusrekisterikeskuksen arvion mukaan tässä esityksessä ehdotetun muutoksen toimeenpano edellyttäisi tehtäväksi noin 64 000 euroa maksavat muutostyöt nykyisiin tietojärjestelmiin. Tämän lisäksi kehittämisvaiheen ajaksi on tarpeen palkata projektipäällikkö Oikeusrekisterikeskuksen ulkopuolelta, mistä aiheutuvat kustannukset ovat noin 35 000 euroa. Oikeusrekisterikeskuksen arvion mukaan sille aiheutuvan työmäärän kustannukset ovat puolestaan noin 64 000 euroa. Yhteensä kustannusvaikutukset ovat siis järjestelmämuutosten osalta 163 000 euroa. Oikeusrekisterikeskuksen arvion mukaan 90 prosenttia kustannuksista kohdistuu vuodelle 2019 ja 10 prosenttia vuodelle 2020. Kustannukset vuodelle 2019 olisivat siten arviolta 147 000 euroa ja vuodelle 2020 arviolta 16 000 euroa. Tarkoitus on, että Oikeusrekisterikeskus laskuttaa nämä kustannukset tuomioistuimilta oikeusministeriön ja Oikeusrekisterikeskuksen välisen palvelusopimuksen perusteella.

Ehdotetun sääntelyn vaikutuksia tuomioistuinten työmäärään on vaikea arvioida, koska sääntelykokonaisuuden toimivuudesta riippuu, miten uusi sääntely vaikuttaa tuomioistuimissa käsiteltävien velkomusasioiden määrään ja kuinka usein tuomioistuimet joutuvat käytännössä viran puolesta hylkäämään vaatimuksia uuden hintasääntelyn vastaisina. Hintasääntelymallin muuttumisen vaikutus ennen muuta kansliahenkilökunnan työmäärään riippuu myös olennai-

sesti siitä, miten toimiviksi tietojärjestelmät pystytään kehittämään. Tavoitteena on kehittää järjestelmät mahdollisimman automaattisiksi, jotta manuaaliselta laskentatyöltä vältyttäisiin.

Joka tapauksessa on oletettavaa, että muutosten voimaantulovaiheessa ja sitä seuraavassa siirtymävaiheessa erityisesti tuomareiden ja käräjänotaareiden työmäärä saattaa lisääntyä muun muassa kansliahenkilökunnan ohjeistamistarpeen johdosta. Alkuvaiheessa käräjätuomareiden ja käräjänotaareiden työmäärän oletetaan lisääntyvän myös sen johdosta, että asioita voi olla tarpeen ratkaista tuomiolla pelkän yksipuolisen tuomion sijaan nykyistä useammin uutta hintasääntelyä koskevaa tulkintakäytäntöä muodostettaessa. Myös sihteerityövoiman tarpeen arvioidaan lisääntyvän tilapäisesti. Työmäärän laajuuden kannalta on merkityksellistä, että kuluttajaluottoihin liittyvät velkomusasiat muodostavat tuomioistuimissa käsitellyistä velkomusasioista merkittävän osan, ja summaaristen riita-asioiden määrät ovat tilastojen perusteella edelleen kasvussa. Myös nyt ehdotettu uudistus saattaa tilapäisesti lisätä velkomustuomioiden määrää sen johdosta, että uudistus voi joidenkin kuluttajien osalta johtaa velkaongelmien realisoitumiseen nopeammalla aikataululla, jos mahdollisuudet velkojen maksuun uudella luotolla vaikeutuvat. Pidemmällä aikavälillä muutokset ovat kuitenkin omiaan vähentämään summaaristen riita-asioiden määrää sekä niistä aiheutuvaa työmäärää yhtäältä sen johdosta, että hintasääntely rajoittaa luotonantajien mahdollisuuksia periä kuluttajilta kohtuuttomia luotto-kustannuksia ja siten myös mahdollisuuksia harjoittaa luotonantoa nykyisenkaltaisella luottoriskitasolla, ja toisaalta sen johdosta, että hintasääntelyn laajenemisen myötä on oletettavaa, että jutut, joissa luoton hintaa koskevien ehtojen kohtuuttomuuteen tulisi puuttua viran puolesta sopimusehtodirektiivin nojalla, vähenevät. Samanaikaisesti huomioon on otettava summaaristen riita-asioiden keskittäminen tiettyihin käräjäoikeuksiin 1.9.2019 lukien ja sen myötä tulevat tehokkuushyödyt.

Kaiken kaikkiaan voidaan arvioida, että ehdotusten toteuttaminen edellyttää tuomioistuinten henkilöstövoimavarojen lisäämistä tilapäisesti tietyn siirtymävaiheen ajan sen varmistamiseksi, että summaaristen asioiden käsittelyajat pysyvät kohtuullisina. Lisähenkilöstötarpeiden arvioidaan kohdistuvan vuosille 2020—2022 seuraavasti:

	vuosi 2020	vuosi 2021	vuosi 2022
käräjätuomarit, htv	6	7	3
käräjänotaarit, htv	4	4	2
sihteerit, htv	5	5	2
määrärahatarve, euroa	780 000	917 000	403 000

Siirtymävaihe arvioidaan siis kolmen vuoden mittaiseksi, ja sen arvioidaan kohdistuvan vuosille 2020—2022. Työvoimakustannusvaikutus tälle ajalle on yhteensä 2 100 000 euroa. Lopulta mahdolliset muutokset resurssitarpeisiin on arvioitava käräjäoikeuksien kanssa vuosittain käytävissä tulosneuvotteluissa. Tuomioistuimille aiheutuviin lisäkustannuksiin (780 000 euroa vuonna 2020, 917 000 euroa vuonna 2021 ja 403 000 euroa vuonna 2022) otetaan kantaa erikseen valtiontalouden kehyksiä ja talousarviota koskevissa päätöksissä.

Valvontaviranomaisille eli kuluttaja-asiamiehelle ja Finanssivalvonnalle ei esitetä uusia tehtäviä. Uudet ja muuttuneet säännökset aiheuttavat kuitenkin aluksi lisätyötä. Viranomaisten on päivitettävä ohjeistustaan sekä tehostettava valvontatoimiaan erityisesti muutosten voimaantulovaiheessa. Tämä ei kuitenkaan edellytä lisää voimavaroja, vaan tehtävät voidaan hoitaa valvonnan priorisoinnilla. Kuluttajaviranomaisten, ennen muuta kuluttaja-asiamiehen, valvontatyön edellytysten kannalta merkityksellistä on myös, että näiden toimivaltuuksien kehittämistä koskeva lainvalmisteluhanke on käynnissä oikeusministeriössä.

Jos sääntelyn johdosta tietty joukko kuluttajia ei uudistuksen johdosta enää saisi luottoa, tällä voisi olla lyhyellä aikavälillä vaikutusta talous- ja velkaneuvonnan asiakasmääriin niitä kasvattavasti. Velkaneuvonta ry on kuitenkin lausunnossaan arvioinut, että jos velkakierre saadaan katkaistua nykyistä aiemmin, tämä antaa paremmat mahdollisuudet järjestellä velallisen tilanne esimerkiksi yksityishenkilön velkajärjestelyn keinoin.

4.2 Vaikutukset kuluttajien ja elinkeinonharjoittajien asemaan

Hintasääntelyn vaikutukset

Merkittävimpiä vaikutuksia niin kuluttajien kuin elinkeinonharjoittajien asemaan arvioidaan olevan luottokustannuskattoa koskevalla ehdotuksella. Ehdotettu hintasääntelymalli, jonka johdosta luoton hinta olisi perittävä ensisijaisesti nostetulle luotolle perittävän koron muodossa ja vähäisemmässä määrin muina luottokustannuksina, edellyttää muutoksia useimpien luotonantajien tarjoamien kuluttajaluottojen hinnoittelurakenteeseen, sillä nykyisin on tavallista, että keskeinen osa luoton hinnasta muodostuu kuluttajalta perittävistä muista luottokustannuksista kuin nostetulle luotolle perittävästä korosta. Sääntely vaikuttaisi myös esimerkiksi luottolaitosten tarjoamiin suurempiin luottoihin, kuten peruskorjauslainoihin, joissa luoton korot ovat maltillisia, mutta joissa luoton perustamiskustannukset ylittävät useissa tapauksissa nyt ehdotetun muille luottokustannuksille asetetun vuosikohtaisen katon. Finanssiala ry:n mukaan nämä kustannukset esinevakuudellisten luottojen osalta liittyvät ennen muuta muita luottoja suurempaan manuaalisen työn tarpeeseen. Luoton perustamiskustannukset ylittävät vuosikohtaisen katon usein myös vertaislainoissa, joissa Vertaislainayhdistys ry:n mukaan selkeä pääsääntö on, että kuluttajan maksama korko on sijoittajalle kuuluvaa tuottoa, kun taas vertaislainanvälittäjän liiketoimintamalli rakentuu kuluttajan maksamien muiden luottokustannusten varaan. Tavanomaista on myös autoluotoissa, jotka hyödykesidonnaisina luottoina tulisivat jatkossa hintasääntelyn piiriin, että perustamiskustannuksilla katetaan autoliikkeelle maksettavia välityspalkkioita. Autoalan Keskusliitto ry:n mukaan uudistus saattaakin johtaa näiden palkkioiden pienenemiseen.

Vaikka tarve muuttaa hinnoittelurakennetta koskeekin edellä mainitun arvion mukaisesti useimpia tarjolla olevia luottotuotteita, hintasääntelyn oletetaan vaikuttavan itse luoton hintaan vain kalleimpien kuluttajaluottojen osalta. Esimerkiksi pidempiaikaisissa ja suuremmissa luotoissa nykyisin yhdellä kertaa perittävät perustamiskustannukset olisi mahdollista jaksottaa useammalle vuodelle. Finanssiala ry on kuitenkin arvioinut, että rajoitetumpaa oikeutta perästä muita luottokustannuksia saatettaisiin erityisesti vakuudellisissa luotoissa kompensoida korkeammalla korolla. Luottolaitoksia edustavat tahot ovat pitäneet mahdollisena, että pankit korottavat kaikkien asiakkaiden uusien luottojen korkotasoa myös sen johdosta, että pankki voi varautua tiukkojen kulurajoitteiden johdosta mahdollisiin kuluttajien tappiollisiin toimenpiteisiin.

Tiukat kulurajoitteet merkitsevät Finanssiala ry:n mukaan myös sitä, että kuluttajan mahdollisuuksia tämän omaan päätökseen perustuviin toimenpiteisiin, kuten mahdollisuutta käteisnostoihin ja kortin käyttämiseen ulkomailla, joudutaan sopimusteitse rajaamaan aiempaa enemmän. Toimiala-arvioiden mukaan ehdotettu luottokustannuskatto tulee myös yleisemmin supistamaan kuluttajien saatavilla olevaa palveluvalikoimaa, kuten vaikeuttamaan varsinkin sellaisten korttiluottojen tarjontaa, joihin on liitetty erilaisia lisäpalveluita, kuten kattavampia vakuutuspalveluita. Yhdistettyjen tarjoustun antaminen myös esimerkiksi siten, että luoton yhteydessä tarjotaan korkokattoa tai lainaturvavakuutusta, voi luottokustannuskaton johdosta vaikeutua. Tältä osin on kuitenkin syytä huomata, että pääasiassa tällaiset palvelut kytkeytyvät asuntoluottoihin, jotka on ehdotettu rajattavaksi luottokustannuskattoa koskevan sääntelyn ulkopuolelle silloin, kun niiden vakuudeksi on annettu esinevakuus.

Tiukkojen kulurajoitteiden tosiasiallista vaikutusta niiden lain voimaantulon jälkeen myönnettävien luottojen korkotasoon, joiden todelliset vuosikorot ovat nykyisin maltillisia ja joita useat sellaisetkin kuluttajat käyttävät, joilla ei ole velkaongelmia, ei voida kuitenkaan etukäteen tarkasti tietää, koska korkotaso on viime kädessä luotonantajan päätettävissä. Sama koskee uudistuksen vaikutuksia kuluttajan mahdollisuuksiin tehdä luottoon liittyviä omaan päätökseen perustuvia toimenpiteitä sekä vaikutusta luottojen oheistuotevalikoimaan. Jos esimerkiksi korot nousevat, vaihtoehtoina ovat, että korotus kohdistuu erityisesti niihin luotonottajiin, joiden luottoriski on tavanomaista suurempi, tai että se kohdistetaan kaikkiin luotonottajiin. Kilpailutekijät huomioon ottaen ensiksi mainittua vaihtoehtoa on pidettävä todennäköisempänä. Niin ikään mahdollista on, ettei esimerkiksi erilaisia toimenpiteitä päädytä lopulta rajoittamaan uusissakaan sopimuksissa asiakaspalvelusyistä. Näin ollen on mahdollista, että uudistuksen vaikutukset todelliselta vuosikoroltaan maltillisempiin luottoihin jäävät kuluttajien kannalta lopulta edellä esitettyä arviota vähäisemmiksi.

Hintasääntelyn tarkkoja euromääräisiä tai prosentuaalisia vaikutuksia luottojen hintoihin on mahdotonta tarkkaan arvioida erityisesti siitä syystä, että hintasääntelymalli vaihtuu. Myöskään luoton todellisesta vuosikorosta ei ole sellaisenaan pääteltävissä kuluttajan maksettavaksi tulevien luottokustannusten tosiasiallista määrää, koska tämä riippuu osin kuluttajan omista toimista. Suomen Pankin tilastojen mukaan Suomessa toimivilta luottolaitoksilta suomalaisille kotitalouksille myönnettyjen muiden vakuudettomien luottojen kuin tili- ja korttiluottojen sovitto vuosikorko oli helmikuussa 2018 keskimäärin 5,13 prosenttia, muiden vakuudellisten luottojen kuin tili- ja korttiluottojen sovitto vuosikorko oli keskimäärin 2,67 prosenttia sekä tili- ja korttiluottojen sovitto vuosikorko keskimäärin 6,64 prosenttia. Muiden kuin luottolaitosten osalta vastaavaa tilastotietoa ei ole, mutta liikevaihdoista suurimpien pikaluottoyritysten perimät luoton korot vaihtelevat 0 prosentista yli 100 prosenttiin.

Uudistuksen vaikutuksia luoton todellisen vuosikoron näkökulmasta arvioitaessa voidaan todeta, että oikeus vaatia luottokustannuskattoa koskevan sääntelyn estämättä muuna kuin korkona perittävinä luottokustannuksina vähintään 5 euroa merkitsisi sitä, että kaikkein pienimmässä ja lyhytaikaisimmissa luotoissa luottosopimuksen mukainen luoton todellinen vuosikorko voisi jatkossa olla suurempi kuin mikä nykyisen todelliseen vuosikorkoon sidotun korkokattosäännöksen nojalla olisi sallittua. Esimerkiksi myönnettäessä 100 euron kertaluotto 30 päiväksi nyt ehdotetuilla enimmäiskustannuksilla luoton todelliseksi vuosikoroksi tulisi noin 140 prosenttia. Tätä vaikutusta on pyritty vähentämään 30 päivän vähimmäislupajalla, jonka arvioidaan vaikuttavan myös siten, ettei alle 30 päivän luottoja käytännössä myönnettäisi. On kuitenkin niin, että todellinen vuosikorko muodostuu väistämättä korkeaksi määrältään pienissä luotoissa, vaikka luottokustannukset euromääräisesti arvioiden olisivat pienemmät.

Kuluttaja-asiamiehen vuonna 2016 tekemän selvityksen mukaan nykyisissä pikaluotoissa luoton todelliset vuosikorot ovat yleisesti yli 100 prosenttia tai jopa huomattavasti korkeammat. Kuluttaja-asiamiehen vuonna 2015 tekemän selvityksen mukaan suurimpien luottolaitosten vakuudettomien 1 500—2 000 euron suuristen luottojen todellinen vuosikorko vaihteli puolestaan noin 13 prosentista 28 prosenttiin. Uudistuksen myötä usean tuhannen euron suuruisissa ja pitempiaikaisissa luotoissa luoton todellinen vuosikorko olisi sekä annuiteetti- että tasalyhennyslainojen osalta arviolta 35—45 prosenttia. Prosenttiluku riippuu kuitenkin lopulta luottosopimuksen ehdoista. Euromääräisesti tämä tarkoittaisi esimerkiksi 2 000 euron luotossa, joka on myönnetty 2 vuodeksi, yhteensä noin 2 800 euron kokonaiskustannuksia. Pitkillä laina-ajoilla enimmäiseuromäärät olisivat luonnollisesti merkittävän paljon korkeammat. Esimerkiksi myönnettäessä 20 000 euron suuruinen luotto 15 vuodeksi kokonaiskustannukset olisivat enimmäismäärillä laskettuna noin 90 000 euroa.

Hintasääntelyn oletetaan vähentävän merkittävästi myös koron perimistä luottokustannuksille, sillä luottokustannusten enimmäismääriä koskevan sääntelyn johdosta mahdollisuudet tähän ovat jatkossa rajoitetummat. Muutoksen vaikutus kuluttajiin olisi myönteinen, sillä sääntely olisi omiaan myös tältä osin selkeyttämään luottojen hinnoittelua ja siten parantamaan kuluttajan mahdollisuuksia hahmottaa, mitä luotto hänelle tosiasiaassa maksaa.

Ehdotettu korkokatto ja ennen muuta ehdotettu muita luottokustannuksia koskeva katto merkitsisivät tarvetta päivittää asiakkaille toimitettavat materiaalit sekä tarvetta tehdä muutoksia myös luotonantajien tietojärjestelmiin, mukaan lukien tarvetta luoda seurantajärjestelmä sen varmistamiseksi, että kuluttajalta luottosuhteen kuluessa perittävät luottokustannukset eivät ylitä sallittuja rajoja. Se, miten laajamittaisia toimenpiteitä muutos luotonantajilta edellyttää, riippuu olennaisesti niiden omista liiketoiminnallisista päätöksistä ja esimerkiksi siitä, miten luotonantajat jatkossa hinnoittelevat luottotuotteensa. Mitä vähemmän luotonantaja pyrkii perimään luoton hintaa kuluttajalta muiden luottokustannusten kuin nostetulle luotolle perittävän koron muodossa, sitä yksinkertaisempaa sääntelyn noudattaminen on. Joka tapauksessa on oletettavaa, että muutoksesta luotonantajille aiheutuvat kertaluonteiset kustannukset voivat olla merkittäviä. Erään pikaluottoalalla toimivan yrityksen arvion mukaan sille kuluttajaluottojen siirtämisestä uuden sääntelyn piiriin aiheutuisi noin 50 000 euron kustannukset, jotka aiheutuvat tarvittavista teknisistä muutoksista ja tiedottamistarpeista asiakkaille. Sen sijaan luottolaitosten osalta Finanssiala ry on suuntaa-antavasti arvioinut, että uudistuksen edellyttämät IT-kustannukset ovat yhteensä vähintään 7 miljoonaa euroa niille jäsenyrityksille, jotka osallistuiivat arviointiin. Arviointia varten tietoja antaneiden jäsenten osuus muille kuin rahalaitoksille myönnetystä kokonaisluottokannasta on noin 35 prosenttia. Luottokanta sisältää myös yritysluotot.

Uudistuksen kokonaisvaikutukset näille Finanssiala ry:n jäsenyrityksille olisivat yhteensä noin 20 miljoonaa euroa vuodessa. Finanssiala ry:n mukaan kustannukset jakautuvat epätasaisesti yritysten välillä, ja ne ovat tyypillisesti suuremmat suuremmilla yrityksillä. Niin ikään vaikutukset ovat suuremmat niillä yrityksillä, joilla on suhteessa enemmän korttiliiketoimintaa, sillä hieman alle puolet (noin 7 miljoonaa euroa) vuosittaisista taloudellisista vaikutuksista kohdistuisi korttiluottoihin ja pienempiin limiittiluottoihin. Tästä määrästä noin 4,5 miljoonaa euroa käsittäisi transaktiokustannusten, kuten käteisnostojen ja valuutanvaihtokustannusten aiheuttamia menetyksiä. Hieman yli 10 prosenttia eli reilut kaksi miljoonaa euroa vuosittaisista taloudellisista vaikutuksista koostuu puolestaan asuntovakuudellisista kuluttajaluotoista, kuten peruskorjauslainoista, niihin liittyvien järjestelypalkkioiden menetysten johdosta. Noin 15 prosenttia eli hieman vajaat 3 miljoonaa euroa koostuu vaikutuksista kertaluottona myönnettäviin vakuudettomiin kuluttajaluottoihin ja noin 10 prosenttia eli noin kaksi miljoonaa euroa erinäisiin muihin luottoihin, kuten opintolainoihin. Finanssiala ry:ltä saadun tiedon mukaan luvut on laskettu olettaen, että korkotasoa ei nostettaisi vaan että se säilyisi nykyisen kaltaisena. Lisäksi Finanssiala ry:n mukaan osa kustannuksista arvioineista pankeista on sisällyttänyt joiltakin osin vuosikustannuksiin myös maksumuistutuksen kustannuksia ja viivästyskorjoja, vaikka ne eivät kuulu ehdotetun sääntelyn piiriin.

Hintasääntelyä koskevat uudet säännökset merkitsisivät kuluttajien kannalta parannusta nykytilaan, koska sääntelyn oletetaan yleisesti ottaen paitsi kohtuullistavan luottojen hintaa myös selkeyttävän hinnoittelua olennaisesti nykyisestä. Hintasääntelymallin vaihtuminen luoton todelliseen vuosikorkoon perustuvasta mallista luoton korkoa ja erikseen muita luottokustannuksia rajoittavaan malliin merkitsee myös sitä, että kuluttajan olisi helpompaa jatkossa itse selvittää, ovatko tältä perittävät kulut lainmukaisia. Uuden hintasääntelymallin etuna on kuluttajien kannalta myös se, että malli huomioi todelliset luottokustannukset, toisin kuin nykyinen malli.

Joidenkin arvioiden mukaan sääntely merkitsee kuitenkin sitä, että pienten ja lyhytaikaisten luottojen tarjonta ei ole uudistuksen myötä enää liiketoiminnallisesti kannattavaa eikä niitä enää tämän johdosta tarjottaisi kuluttajille. Näiden arvioiden mukaan hintasääntelyä koskeva muutos tulee johtamaan siihen, että kuluttajille aletaan tarjota entistä suurempia luottoja entistä pidemmällä luottoajalla, jolloin myös luottokustannuksia saisi perittyä enemmän. Viimeksi mainitun riskin pienentämiseksi esityksessä on ehdotettu enimmäisrajaa myös vuotuisille luottokustannuksille, jotka peritään nostetulle luotolle perittävän koron lisäksi. Tilannetta on kuitenkin tältä osin seurattava ja tarvittaessa ryhdyttävä uusiin lainsäädäntötoimiin erityisesti luottokelpoisuuden arvioinnin noudattamisen tehostamiseksi.

Myöskään suuriin luottoihin liittyvä luottoriski huomioon ottaen ei ole oletettavaa, että kaikki ne kuluttajat, joille myönnetään nykyisin 2 000—3 000 euron luottoja, saisivat jatkossa tuntuvasti suurempia luottoja. Päinvastoin on mahdollista, että joukko kuluttajia ei uudistuksen johdosta enää saisi luottoa. Tämä voisi joissakin tapauksissa merkitä sitä, että kuluttaja ei kykene suoriutumaan muiden velkojensa maksamisesta. Pidemmällä tähtäimellä on kuitenkin myös kuluttajan edun mukaista, ettei hänelle myönnetä luottoa, jota hän ei kykene maksamaan takaisin ja jolla vain pyritään lykkäämään velkaongelmien realisoitumista. Velkakierteen aiemman katkaisemisen myönteisenä vaikutuksena on, että velkamäärät eivät pääse muodostumaan yhtä suuriksi kuin silloin, kun velkakierre jatkuu pitempään. Velkamäärien kasvun hillitseminen voi myös vaikuttaa myönteisesti velkaongelmien hoitamisen edellytyksiin.

Myös maksuajan pidentämisestä perittäviä kuluja koskevalla rajoituksella voi olla merkittäväkin vaikutus luotonantajien näistä toimista perimiin kuluihin. Hinnoittelu alalla on tältä osin kirjavaa. Osa luotonantajista perii maksuajan pidennyksestä kuluja, jotka ovat samalla tasolla kuin nyt ehdotettu hintakatto. Joillakin luottolaitoksilla ja muilla luotonantajilla maksuajan pidentämisestä perittävät kulut ovat sen sijaan tuntuvasti suurempia kuin mitä nyt ehdotetaan. Muutos merkitsisi sitä, että maksuajan pidennyksestä kuluttajalta perittävät kulut olisivat asianmukaisessa suhteessa niihin kuluihin nähden, joita maksunsa laiminlyövälle kuluttajalle lyhyehköstä maksuviivästyksestä aiheutuisi. Toisaalta on myös mahdollista, että muutoksen johdosta luotonantajien halukkuus myöntää maksuajan pidennystä kuluttajille heikkenee, koska maksuajan pidennyksestä saisi periä jatkossa nykyistä merkittävästi pienempiä kuluja. Vaikka tämä voi joissakin tapauksissa merkitä kuluttajien kannalta kielteistä muutosta nykytilaan, on viime kädessä kuluttajankin edun mukaista, että maksuaikaa ei pidennetä eikä kuluttajalle aiheutuvia kustannuksia samalla kasvateta silloin, kun luoton takaisinmaksuun ei tule olemaan tosiasiaissa edellytyksiä maksuajan pidentämisen jälkeenkään. Koska säännös tulisi sovellettavaksi lain voimaantulon jälkeen tehtäviin maksuajan pidennyksiin myös silloin, kun luottosopimus on tehty ennen lain voimaantuloa, muutos merkitsisi sitä, että luotonantajien tulisi päivittää tältä osin myös olemassa olevia sopimuksia koskevat hintaehdot lainmukaisiksi.

Hintasääntelyn rikkomisen seuraamuksia koskevan sääntelyn tiukentamisen arvioidaan parantavan kuluttajan asemaa, sillä sääntely on omiaan tehostamaan hintasääntelyn noudattamista. Sääntelyn ankaruus voisi toisaalta luotonantajien kannalta merkitä sitä, että nämä saattaisivat menettää oikeutensa periä luottokustannuksia silloinkin, kun sääntelyä on rikottu erehdyksessä. On kuitenkin huomioitava, että luotonantaja on ammattilainen, joka käytännössä laatii luottosuhteissa sovellettavat vakiosopimusehdot ja vastaa myös niiden lainmukaisuudesta. Myös aluehallintovirasto on eräiden luotonantajien ja luotonvälittäjien rekisteröinnistä annetun lain valvontaan liittyen arvioinut, että luotonantajalla on vastuu siitä, että sen luotonantotoiminnassa mahdollisesti käyttämät automatisoidut järjestelmät toimivat siten, että toimet ovat lain ja hyvän luotonantotavan mukaisia. Lisäksi merkillepantavaa on, että hovioikeuskäytännössä on edellä todetun mukaisesti katsottu, että jo nykyisen korkokattosäännöksen rikkominen voi merkitä sitä, että luottokustannukset hylätään kokonaisuudessaan. Pitämällä hinnoittelurakenteen yksinkertaisena ja selkeänä luotonantaja voi varmistua siitä, että korkokatto tai muita

luottokustannuksia koskeva katto ei ylity. Riski tulkinnanvaraisiin tilanteisiin on myös nyt ehdotetussa hintasääntelymallissa pienempi kuin luoton todelliseen vuosikorkoon perustuvassa mallissa.

Muiden ehdotusten vaikutukset

Elinkeinonharjoittajan kuluttajalle välittämien vertaislainojen rinnastaminen korkolaisissa kuluttajaluottoon ja perintälaisissa kuluttajasaatavaan parantaa tällaista vertaislainaa ottaneen velallisen asemaa, sillä uudistuksen myötä tämä saa maksuviivästystilanteissa saman suojan korkeita viivästyskorko- ja perintäkuluvaatimuksia vastaan kuin muuta kuluttajaluottoa ottanut velallinen. Muutos edellyttää sitä, että käytännössä vertaislainanvälittäjät käyvät läpi käyttämänsä sopimusehdot ja varmistavat, että ne eivät sisällä korkolain tai perintälain pakottavien säännösten vastaisia ehtoja. Vastaavasti tällaisten luottojen perintää suorittavien yritysten on varmistettava, että lain voimaantulon jälkeen elinkeinonharjoittajan kuluttajalle välittämien vertaislainojen perinnässä noudatetaan kuluttajasaatavaa koskevia säännöksiä. Muutos luonnollisesti rajoittaa vertaislainaa ottaneelta velalliselta viivästystilanteessa perittäviä kuluja. Muutoksen käytännön vaikutus arvioidaan kuitenkin vähäiseksi, koska Suomen Perimistöimistöjen Liitto ry:ltä saadun tiedon mukaan useat perintätoimistot ovat jo nykyisin soveltaneet kuluttajasaatavia koskevia säännöksiä tällaisiin lainoihin, vaikka lainsäädännössä ei ole tätä edellytettykään.

Ehdotus, jonka mukaan haastehakemuksissa edellytettäisiin annettavaksi nykyistä tarkempia tietoja kuluttajaluotosta, vaikuttaisi paitsi luotonantajien myös perintätoimistöjen asemaan. Perintätoimistöjen tulisi jatkossa pyytää luotonantajilta tietoa luottosopimuksen mukaisesta luoton määrästä tai luottorajasta, luottosopimuksen mukaisesta luoton todellisesta vuosikorosta sekä luottosopimuksen voimassaoloajasta samoin kuin siitä, onko luottosopimus tehty siinä muodossa kuin laissa edellytetään. Käytännössä tämä edellyttää järjestelmämuutoksia sekä luotonantajien että perintätoimistöjen järjestelmiin, jotta kyseiset tiedot saadaan automaattisesti lisättyä haastehakemukseen. Suomen Perimistöimistöjen Liitto ry:n esittämän karkean arvioiden mukaan perintätoimistöjen järjestelmämuutosten kustannukset koko alalle ovat yhteensä noin 80 000—100 000 euroa. Toisaalta muutoksen oletetaan vähentävän tuomioistuinten tarvetta pyytää kantajilta lisäselvitystä haastehakemusten täydennyskehotusten muodossa ja siten vähentävän luotonantajille ja perintätoimistoille aiheutuvaa työtä.

Sen selventäminen, että luoton korolla tarkoitetaan vuotuista korkoa, aiheuttaa kustannuksia sellaisille luotonantajille, jotka nykyisin ilmoittavat luoton koron muuna kuin vuotuisena korkona. Kustannusten oletetaan olevan vähäisiä. Lisäksi on huomattava, että edellä todetun mukaisesti sääntely vastaa jo nykyistä markkinaoikeuden tulkintakäytäntöä. Kuluttajien kannalta muutos merkitsee parannusta nykytilaan, sillä muutos on omiaan parantamaan markkinoinnin läpinäkyvyyttä.

Muutoksella, jonka mukaan kohtuuton sopimusehto on pääsäännön mukaan yksinomaan poistettava sen sovittelemisen sijaan silloinkin, kun kyse on sopimusehtodirektiivin soveltamisalan ulkopuolelle jäävästä vakiosopimusehdosta, voi olla vaikutuksia paitsi luotonantajiin myös muihin elinkeinonharjoittajiin, koska sääntely koskisi kaikkia sellaisia kuluttajansuojalaissa tarkoitettuja kohtuuttomia sopimusehtoja, jotka on laadittu etukäteen ilman, että kuluttaja on voinut vaikuttaa niiden sisältöön. Koska ehdotettu sääntely vastaa sopimusehtodirektiivin soveltamisalaan kuuluvien ehtojen osalta jo nykyistä oikeuskäytäntöä, muutoksen vaikutus kohdistuisi käytännössä niihin tilanteisiin, joissa kyse on sellaisesta kohtuuttomasta vakioehdosta, joka rajautuu sopimusehtodirektiivin ulkopuolelle. Käytännössä säännöksellä olisi vaikutusta esimerkiksi sellaisessa tilanteessa, jossa tuomioistuin summaarisessa riita-asiassa kuluttajan vastustuksen perusteella ottaisi kantaa vakioehdon kohtuuttomuuteen katsoen, että sinänsä

selkeästi ja ymmärrettävästi laadittu hintaehto on kohtuuton, koska tällöin seurauksena lähtökohtaisesti olisi, että ehto olisi poistettava kokonaan. Uudistus on omiaan ennaltaehkäisemään kohtuuttomien vakiosopimusehtojen käyttämistä, ja näin ollen sillä olisi kuluttajien kannalta myönteisiä vaikutuksia. Uudistuksella olisi myönteisiä vaikutuksia myös kuluttajien yhdenvertaisuuden näkökulmasta.

5 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu oikeusministeriössä virkatyönä. Toimeksiannon mukaan tehtävänä oli valmistella luonnos hallituksen esitykseksi kalliiden kuluttajaluottojen aiheuttamien velkaongelmien vähentämiseksi tarvittavasta sääntelystä. Työtä tukemaan oikeusministeriö asetti 20 päivänä huhtikuuta 2018 seurantaryhmän. Ryhmässä olivat edustettuina valtiovarainministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, Helsingin hovioikeus, Helsingin kärjäoikeus, Vantaan kärjäoikeus, Etelä-Suomen aluehallintovirasto, Finanssivalvonta, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Finanssiala ry, Keskuskauppa-kamari, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, Kuluttajaliitto—Konsumentförbundet ry, Luottomiehet ry, Suomen Asiakkuusmarkkinointiliitto ry, Suomen Asianajajaliitto, Suomen Perimistöimistöjen Liitto ry, Suomen tuomariliitto ry, Suomen Yrittäjät ry, Takuusäätiö, Vertaislainayhdistys ry, Ferratum Finland Oy, IPF Digital Finland Oy, Lainaamo Oy, OP Ryhmä, S-Pankki Oy, Suomen Asiakastieto Oy, Tact Finance Oyj ja 4finance Oy. Tämän lisäksi Bank Norwegian AS:lle ja Monobank ASA:lle varattiin tilaisuus osallistua seurantaryhmän toimintaan. Seurantaryhmä kokoontui neljä kertaa ennen lausuntokierrosta.

Oikeusministeriö pyysi hallituksen esitysluonnoksesta lausuntoa Lausuntopalvelu.fi-sivuston kautta 51 viranomaiselta ja yhteisöltä. Näistä lausunnon antoi 41 tahoja. Lisäksi lausunnon antoi viisi muuta tahoja. Lausunnoista on laadittu oikeusministeriössä tiivistelmä (Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 45/2018). Myös seurantaryhmä on kokoontunut kerran lausuntopalautteen läpikäymiseksi.

Korkokattomallin muuttaminen luoton todelliseen vuosikorkoon perustuvasta mallista erikseen korkoa ja muita luottokustannuksia rajoittavaan malliin jakoi mielipiteitä. Osa lausunnonantajista kannatti uutta mallia pitäen sitä nykyistä mallia selkeämpänä ja läpinäkyvämpänä, kun taas osa lausunnonantajista vastusti ehdotettua mallia ennen muuta siltä osin kuin sääntelyllä rajoitettaisiin luotonantajan mahdollisuuksia periä todelliset kulunsa kuluttajalta muina luottokustannuksina. Jotkut lausunnonantajat pitivät ehdotettua hintasääntelyä myös monimutkaisena. Erityisesti tuomioistuimet korostivat tarvetta saada tietojärjestelmät mahdollisimman automaattisiksi, jotta manuaaliselta laskentatyöltä kärjäoikeuksissa välttyttäisiin. Osa elinkeinoelämää edustavista tahoista katsoi, että ehdotetun mallin sijaan tulisi pitäytyä nykyisessä todelliseen vuosikorkoon perustuvassa mallissa ja sitoa se nykyiseen tapaan viitekorkoon.

Lausuntopyyntöissä tiedusteltiin erikseen lausunnonantajien näkemyksiä siitä, tulisiko luottokustannusrajaa porrastaa siten, että ensimmäisenä vuonna kuluja saisi periä enemmän kuin myöhemmin vuosina. Tältä osin mielipiteet jakautuivat, eivätkä myöskään luotonantajia edustaneet tahot olleet asiasta yksimielisiä. Sääntelyn pitämiseksi mahdollisimman yksinkertaisena porrastusta ei päädytty esittämään.

Myös hintasääntelyn soveltamisala jakoi mielipiteitä. Enemmistö lausunnonantajista kannatti ehdotusta, jonka mukaan asuntovakuudelliset asuntoluotot rajattaisiin hintasääntelyn soveltamisalan ulkopuolelle. Jotkut lausunnonantajat, pääasiassa elinkeinoelämää edustavat tahot, kuitenkin katsoivat, että soveltamisalaa tulisi rajoittaa ehdotettua enemmän, jotta sääntelyllä ei hankaloitettaisi niiden luottojen tarjontaa, jotka eivät ole aiheuttaneet erityisiä ongelmia. Jat-

kovalmisteluvaiheessa on arvioitu, että hintasääntelyn soveltamisalan supistaminen esimerkiksi siten, että 7 luvun soveltamisalaan kuuluvat vakuudelliset kuluttajaluotot jätettäisiin hintasääntelyn soveltamisalan ulkopuolelle, heikentäisi sääntelyn tehokkuutta olennaisesti. Samanlaista riskiä ei kuitenkaan ole arvioitu liittyvän siihen, että hintasääntelyn ulkopuolelle rajattaisiin asuntovakuudellisten asuntoluottojen ohella muutkin esinevakuudelliset asuntoluotot, minkä vuoksi jatkovalmisteluvaiheessa asuntoluottoja koskevaa poikkeusta on laajennettu tämän mukaisesti. Muutos selkeyttää sääntelyä asuntoluoton tarjoajan näkökulmasta, koska tällöin sovellettava sääntelykehikko ei riippuisi siitä, mikä esinevakuus asuntoluotolle annetaan.

Lausunnonantajien näkemykset olivat eriäviä myös sen suhteen, tulisiko luottokustannuskattoa koskeva sääntely ulottaa koskemaan tietyn siirtymäajan jälkeen ennen lain voimaantuloa tehtyjä jatkuvaa luottoa koskevia sopimuksia. Erityisesti viranomaistahot kannattivat taannehtivuutta. Kilpailu- ja kuluttajavirasto katsoi, että taannehtivuus olisi tärkeää sääntelyn tavoitteen saavuttamiseksi, sillä muussa tapauksessa olisi vaarana, että erityisesti heikoimmassa asemassa olevat velalliset voisivat pahentaa velkatilannettaan entisestään vielä usean vuoden ajan erittäin kalliilla vanhoilla luottotuotteilla, koska tämän kuluttajaryhmän voi olla hankala saada ja kilpailuttaa uusia edullisempia luottotuotteita. Kilpailu- ja kuluttajavirasto arvioi, ettei ratkaisu olisi myöskään luotonantajien kannalta kohtuuton, koska näillä olisi viime kädessä mahdollisuus irtisanoa kuluttajansuojalain sääntelyä noudattaen luottokanta, jota ne eivät halua jatkaa. Tuomioistuineläimen edustajien näkemykset taannehtivuuden suhteen jakoutuivat, mutta erityisesti elinkeinoelämän edustajat suhtautuivat taannehtivaan sääntelyyn varsin kriittisesti. Taannehtivuutta pidettiin luotonantajien kannalta kohtuuttomana ja sen arveltiin johtavan myös kuluttajien kannalta ei-toivottuihin lopputuloksiin, jos iso osa nykyisistä luottosopimuksista jouduttaisiin irtisanoamaan. Erään pikaluottoalalla toimivan yrityksen oikeusministeriölle esittämän karkean arvion mukaan vaikutus kohdistuisi noin 200 000 voimassaolevaan pikaluottoalalla toimivan yrityksen tekemään sopimukseen, joista noin puolet olisi sen mukaan perusteltua irtisanoa, jos sääntelyä sovellettaisiin taannehtivasti.

Luottokustannuskattoa koskevaa sääntelyä ei päädytty esittämään miltään osin taannehtivana. Uusi sääntely vaikuttaa merkittävästi jo luottojen hinnoittelurakenteeseen, eikä tällaisen muutoksen esittämistä taannehtivasti pidetty luotonantajien kannalta kohtuullisena erityisesti siltä osin kuin sääntely vaikuttaa laajasti niihinkin luottoihin, joihin ei liity erityisiä ongelmia. Mikäli uuden mallin mukainen luottosopimus olisi kuluttajalle edullisempi, tällä olisi mahdollisuus irtisanoa vanha luottosopimuksensa ja hakea uutta luottoa. Siinä tapauksessa, että edullisemmän luoton saaminen ei olisi kuluttajasta johtuvista syistä mahdollista, taannehtivuudesta pidättäytymisen kielteisiä vaikutuksia saattaa vähentää se, että pikaluottoalan edustajilta saadun tiedon mukaan jatkuvaa luottoa koskevat sopimukset ovat aktiivisia keskimäärin vain muutaman vuoden.

Jatkovalmisteluvaiheessa hintasääntelyä koskevaa säännöstä on muutettu sääntelyn yksinkertaistamiseksi siten, että muiden luottokustannusten määrä laskettaisiin saman prosenttiluvun mukaan luoton määrästä tai luottorajasta riippumatta. Tämän lisäksi esitykseen on lisätty vähimmäislussoaika niitä tilanteita silmällä pitäen, joissa muiden luottokustannusten määräksi voitaisiin sopia 5 euroa. Säännökseen on tehty jatkovalmisteluvaiheessa myös muita, sääntelyn selkeyttämiseen tähtäviä vähäisiä muutoksia.

Jotkut lausunnonantajat pitivät tarpeellisena absoluuttisen luottokustannuskaton asettamista esimerkiksi siten, että luottokustannukset eivät saisi milloinkaan ylittää luoton pääomaa. Tällaisen katon asettamista pohdittiin jatkovalmisteluvaiheessa. Toteuttamiskelpoista tapaa säätää tällaisesta katosta ennen muuta jatkuvia luottoja silmällä pitäen ei ainakaan annetussa aikataulussa ollut kuitenkaan löydettävissä. Lisäksi useat lausunnonantajat pitivät tärkeänä positiivi-

sen luottotietorekisterin käyttöönottoa Suomessa. Edellä todetun mukaisesti asian selvittäminen on käynnissä oikeusministeriössä.

Oikeudenkäymiskaareen ehdotettu muutos, jonka mukaan tuomioistuimen tulisi ottaa nykyistä laajemmin viran puolesta huomioon erityisesti sopimusehdon kohtuuttomuus, jakoi niin ikään lausunnonantajien mielipiteet. Useat viranomaiset sekä Kuluttajaliitto kannattivat ehdotusta, mutta osa tuomioistuinta ja eräät muut lausunnonantajat katsoivat, ettei sääntelyä olisi perusteltua muuttaa unionin tuomioistuimen ratkaisukäytännön edellyttämää laajemmin. Erityisesti tuomioistuinlaitosta edustavat tahot katsoivat, että uudistuksen työmäärää tuomioistuimissa lisäävä vaikutus on arvioitu liian vähäiseksi. Osa lausunnonantajista toi esiin, että ehdotettujen muutosten toteutuessa summaariset riita-asiat siirtyvät kärjäoikeuksissa huomattavassa määrin lainkäyttöhenkilöstön ratkaistaviksi, minkä vuoksi tuomioistuinten resursseja olisi lisättävä.

Jatkovalmisteluvaiheessa on luovuttu mainitusta oikeudenkäymiskaareen kaavallista lisäyksestä. Muutoksen etuna olisi ollut, että sen myötä tuomioistuimen olisi tullut sopimusehtojen selkeydestä riippumatta (ks. KKO 2015:60) puuttua viran puolesta myös jo olemassa olevien ja siten uuden hintasääntelyn ulkopuolelle jäävien luottojen kohtuuttomiin hintaehtoihin. Muutoksella olisi ollut myönteisiä vaikutuksia myös järjestelmän selkeyden ja kuluttajien yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Lisäksi muutos olisi merkinnyt sitä, että tuomioistuin olisi voinut säännönmukaisesti puuttua myös sellaisiin kohtuuttomiin kuluvaatimuksiin, joihin uusi luottokustannuskatto ei sovellu esimerkiksi sen vuoksi, etteivät kulut täytä luottokustannusten määritelmää. Muutoksen kielteisenä vaikutuksena olisi kuitenkin ollut se, että summaarisessa menettelyssä käsiteltävät asiat olisivat siirtyneet ainakin tietyssä siirtymävaiheessa merkittävässä määrin kansliahenkilökunnalta lainkäyttöhenkilökunnan eli kärjänotaareiden ja kärjätuomareiden ratkaistavaksi, millä olisi ollut merkittävät kustannusvaikutukset tuomioistuihin. Tämän johdosta uudistusta ei katsottakaan voitavan tässä yhteydessä toteuttaa.

Kuluttajansuojalain sopimuksen sovittelua ja tulkintaa koskevaan lukuun ehdotettuja muutoksia sekä kannatettiin että vastustettiin. Useat viranomaiset ja eräät muut tahot pitivät sääntelyn muuttamista ehdotetulla tavalla perusteltuna, kun taas useat, pääasiassa elinkeinoelämää edustavat tahot katsoivat, ettei sääntelyä tulisi muuttaa sopimusehtodirektiivin edellyttämää laajemmin. Myös kuluttajariitalautakunta suhtautui sääntelyn muuttamiseen ehdotetussa laajuudessa kriittisesti erityisesti sen johdosta, että seuraamusten ankaroittaminen saattaisi lautakunnan arvion mukaan nostaa kynnystä puuttua kohtuuttomiin hintaehtoihin. Jatkovalmisteluvaiheessa on arvioitu, että sääntelyn selkeys ja kuluttajien yhdenvertaisuus puoltavat sääntelyn muuttamista direktiivin edellyttämää laajemmin. Säännöksen perusteluissa on kuitenkin pyritty väärinkäsitysten välttämiseksi tuomaan selkeämmin esiin muun muassa se, että tiukennus koskisi vain ehtoja, joiden sisältöön kuluttaja ei ole voinut vaikuttaa, eikä siten esimerkiksi erikseen yhdessä elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välillä neuvoteltuja hintaehtoja.

Edellä mainitun lisäksi esitykseen on tehty saadun lausuntopalautteen johdosta jatkovalmisteluvaiheessa muita täydennyksiä ja tarkennuksia. Myös esityksen vaikutusarviointia on kehitetty. Niin ikään lainsäädännön arviointineuvoston esitysluonnoksesta antaman lausunnon johdosta esitykseen on tehty täydennyksiä siltä osin kuin se on käytettävissä olevaan tilastotietoon ja muuhun tietoon nähden ollut mahdollista.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Kuluttajansuojalaki

4 luku Sopimuksen sovittelu ja tulkinta

1 §. Jos sopimuksen ehto on kuluttajan kannalta kohtuuton tai sen soveltaminen johtaisi kohtuuttomuuteen, voimassa olevan 4 luvun 1 §:n *1 momentin* mukaan ehtoa voidaan sovitella tai jättää se huomioon ottamatta. Säännökseen ehdotetaan luvun 2 §:ssä rajoitusta, jonka mukaan kohtuuton ehto tulisi pääsääntöisesti jättää kokonaan huomioon ottamatta, kun kyse on kyseisen pykälän soveltamisalaan kuuluvasta sopimusehdosta. Tämän johdosta 1 §:n 1 momenttiin lisättäisiin viittaus luvun 2 §:ään. Muilta osin pykälä vastaisi voimassa olevaa lakia. Selvyyden vuoksi voi todeta, että maininta kuluttajansuojalaissa tarkoitetusta sopimuksesta kattaa myös vertaislainaa koskevat sopimukset siltä osin kuin ne on rinnastettu kuluttajaluottoihin lain 7 luvussa.

2 §. Pykälän *1 ja 2 momentti* vastaisivat voimassa olevaa lakia.

Pykälän *3 momentin* mukaan ehto, joka on kohtuuton tai jonka soveltaminen johtaisi kohtuuttomuuteen, olisi pääsäännön mukaan jätettävä huomioon ottamatta. Tämä poikkeaisi voimassa olevasta laista, jonka mukaan kohtuutonta ehtoa voidaan myös sovitella korvaamalla se kohtuullisella ehdolla. Ehdotettu muutos perustuu osin sopimusehtodirektiivin 6 artiklan 1 kohtaan ja sitä koskevaan Euroopan unionin tuomioistuimen vakiintuneeseen ratkaisukäytäntöön.

On syytä huomata, että säännöstä sovellettaisiin pykälän 1 momentin ja sen taustalla olevan sopimusehtodirektiivin 3 artiklan mukaisesti vain sopimusehtoon, joka on laadittu etukäteen ilman, että kuluttaja on voinut vaikuttaa sen sisältöön. Sopimusehtodirektiivistä poiketen 3 momenttia sovellettaisiin tällaisissa tapauksissa myös sopimuksen pääkohteen määrittelyyn sekä hinnan tai korvauksen riittävyteen suhteessa vastineena toimitettaviin palveluksiin ja tavariin silloinkin, kun ehdot on laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi.

Lisäksi momentti sisältäisi osittain nykyistä 3 momenttia vastaavan, niin ikään sopimusehtodirektiivin 6 artiklan 1 kohtaan perustuvan säännöksen, jonka mukaan kohtuuttoman ehdon johdosta sopimusta ei voitaisi sovitella muilta osin. Momentti on nykyisellään rajattu koskemaan vain tilanteita, joissa kohtuullistetaan sellaista etukäteen laadittua ehtoa, joka hyvän tavan vastaisesti johtaa osapuolten oikeuksien ja velvollisuuksien huomattavaan epätasapainoon kuluttajan vahingoksi. Rajaus on perustunut direktiivin 3 artiklan 1 kohdan kohtuuttomuuden määrittelmään. Sopimusehtodirektiivin mukainen kohtuuttomuuden määrittelmä, jossa siis edellytetään myös hyvän tavan vastaisuutta, ei kuitenkaan oikeuskäytännön perusteella sanottavasti eroa siitä, mitä kohtuuttomuudella on kansallisestikin perinteisesti ymmärretty. Tämän vuoksi rajaus poistettaisiin tarpeettomana.

Vaikka pääsäännön mukaan kohtuuton ehto tulisikin yksinomaan jättää huomioon ottamatta, sopimuksen sovittelu ehtoa tai ehtoja muuttamalla voisi kuitenkin tulla poikkeuksellisesti kyseeseen silloin, kun sopimus ei voisi muutoin pysyä voimassa eli kun sopimus olisi määrättävä muutoin raukeamaan. Tällainen tilanne voisi olla kyseessä silloin, kun kohtuuttomalla ehdolla on niin keskeinen merkitys sopimussuhteessa, ettei sopimuksella ilman sitä ole järkevää sisältöä. Esimerkkinä voidaan mainita ehto, jonka mukaan myyjä saa määrätä tavaran hinnan ja muut sopimusehdot tavaran luovutusajankohtana. Sopimusta ei kuitenkaan voida määrätä rau-

keamaan yksin sillä perusteella, että ehdon jättäminen huomioon ottamatta ja sopimuksen jääminen muilta osin ennalleen muuttaa sopimussuhteen epätasapainoiseksi elinkeinonharjoittajan vahingoksi.

Unionin tuomioistuin on ottanut kantaa säännöksen taustalla olevan sopimusehtodirektiivin tulkintaan esimerkiksi tuomiossaan Kásler ja Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282. Tuomiossa katsottiin, että kansallinen tuomioistuin sai poistaa sopimusoikeuden periaatteita noudattaen kohtuuttoman sopimusehdon ja korvata sen kansallisen oikeuden tahdonvaltaisella säännöksellä, kun sopimusehdon pätemättömäksi toteamisesta seuraisi lähtökohtaisesti jäljellä olevan lainan summan erääntyminen välittömästi maksettavaksi sellaisen suuruisena, että tämä summa saattaisi ylittää kuluttajan maksukyvyyn, ja siten kyseessä olisi ollut negatiivinen seuraamus pikemminkin kuluttajalle kuin elinkeinonharjoittajalle.

Selvyyden vuoksi voi todeta, että jos sopimus ei kohtuuttoman ehdon johdosta voi jäädä voimaan edes sopimuksen ehtoa tai ehtoja sovittelemalla, 4 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan sopimus voidaan määrätä raukeamaan.

7 luku **Kuluttajaluotot**

6 §. *Luottokustannukset ja korko.* Pykälän 1—3 momentti vastaavat asiasisällöltään voimassa olevaa lakia.

Pykälän *4 momentti* on uusi, ja se sisältäisi luoton koron määritelmän. Tarkoituksena on selvittää, että luoton korolla tarkoitetaan vuotuista korkoa. Momentissa tarkoitettu vaihtuva prosenttiluku on kyseessä silloin, kun korko on sidottu viitekorkoon. Määritelmä vastaa kulutusluottodirektiivin 3 artiklan j kohtaan sisältyvää lainakoron määritelmää.

17 a §. *Luottokustannusten enimmäismäärä.* Voimassa olevassa korkokattosäännöksessä asetetaan yläraja luottosopimuksen mukaiselle luoton todelliselle vuosikorolle, jota laskettaessa otetaan huomioon luoton korko ja muut kuluttajalta perittävät luottokustannukset.

Sääntelyä ehdotetaan muutettavaksi *1 momentissa* siten, että luottosopimuksen mukaista luoton todellista vuosikorkoa koskevan katon sijasta asetettaisiin yläraja kuluttajan nostamalle luotolle maksettavalle luoton korolle. Luoton koron määritelmä sisältyy ehdotetun 7 luvun 6 §:n 4 momenttiin. Raja ehdotetaan asetettavaksi 30 prosenttiin. Jos luoton korko on sopimuksen mukaan sidottu viitekorkoon, luotonantajan tai tapauksesta riippuen luotonvälittäjän tulisi varmistua siitä, että luoton korko ei myöskään viitekoron mahdollisen nousun myötä pääsisi ylittämään korkokattoa.

Pykälän *2 momentissa* rajoitettaisiin oikeutta sopia kuluttajan maksettavaksi tulevista muista luottokustannuksista kuin nostetulle luotolle perittävästä korosta, jonka ylärajasta säädettäisiin siis ehdotetussa 1 momentissa. Muiden kuluttajan maksettavaksi tulevien luottokustannusten määrä ei saisi 2 momentin mukaan ylittää päivää kohden 0,01:tä prosenttia luottosopimuksen mukaisesta luoton määrästä tai luottorajasta luottosopimuksen voimassaoloajalta.

Luoton määrän tai luottorajan, jonka mukaan luottokustannusten enimmäismäärä laskettaisiin, tulisi olla myös tosiasiaassa kuluttajan käytettävissä. Sääntelyn kiertämisenä olisikin pidettävä esimerkiksi sitä, että luottoraja asetettaisiin näennäisesti hyvin korkealle rajoittaen kuitenkin sopimusehdoin kuluttajan oikeutta käyttää luottoa, vaikka rajoittamiselle ei olisi asianmukaista perustetta. Asianmukaisena perusteena voidaan pitää ainakin luottokortin käytön turvallisuuden vaarantumista tai muita maksupalvelulain (290/2010) 57 §:n 1 momentissa mainittuja perusteita.

Pykälään sisältyvä luoton korkoa koskeva katto koskee nostetulle luotolle sopimuksen mukaan perittävää korkoa, eikä sääntelyä voisi kiertää esimerkiksi luottokustannuksia pääomittamalla ja siten kasvattamalla summaa, jolle luoton korkoa peritään. Koska 2 momentin mukaiset enimmäisluottokustannukset määräytyvät puolestaan luottosopimuksen mukaisen luoton määrän tai luottorajan mukaan, myöskään 2 momenttiin sisältyvä sääntely ei olisi kiertävissä siten, että luottokustannukset lisättäisiin näihin summiin ja pyritäisiin tällä tavoin vaikuttamaan korottavasti summaan, jonka perusteella 2 momentissa tarkoitettu suurin sallittu luottokustannusten määrä laskettaisiin. Pykälän 1 ja 2 momenttiin sisältyvä sääntely ei sinänsä estä sopimasta siitä, että myös luottokustannuksille peritään korkoa. Mahdollinen korko tulee kuitenkin ottaa huomioon osana 2 momentissa tarkoitettuja luottokustannuksia ja varmistua siitä, ettei näiden enimmäismäärää koskeva raja ylity.

Pykälän 3 momentti sisältäisi 2 momenttia koskevan poikkeuksen niitä tilanteita silmällä pitäen, joissa 2 momentin säännökset johtaisivat siihen, että muiden luottokustannusten enimmäismäärä luottosopimuksen voimassaoloajalta jäisi alle 5 euron. Tällöin muiden luottokustannusten määrä voidaan 2 momentin estämättä sopia 5 euroksi. Käytännössä sääntelyllä on merkitystä pienimpien ja lyhytaikaisten luottojen kannalta. Jotta sääntely ei kuitenkaan johtaisi kohtuuttoman suuriin luottokustannuksiin silloin, kun kyse on summaltaan pienestä ja hyvin lyhytaikaisesta luotosta, lisäedellytyksenä mahdollisuudelle sopia 5 euron minimivelvoituksesta olisi, että luottoaika on sovittu vähintään 30 päivän mittaiseksi. Jos luottoaika sovittaisiin tätä lyhyemmäksi, sovellettaisiin 2 momenttia sellaisenaan. Selvyyden vuoksi voi todeta, että kuluttajan käyttäessä peruuttamisoikeuttaan kuluttajalta perittäviä korvauksia koskevat säännökset menevät ehdotetun sääntelyn edelle jo sen johdosta, että mainitut säännökset perustuvat direktiiveihin.

Tämän lisäksi momentissa säädettäisiin muiden luottokustannusten enimmäismäärästä, joka olisi vuodessa 150 euroa. Rajalla olisi merkitystä käytännössä silloin, kun muiden luottokustannusten enimmäismäärä pykälän 2 momentin perusteella laskettuna olisi yli 150 euroa vuodessa. Rajaus on tarpeen, jotta luottokustannusten enimmäismäärä ei kasvaisi kohtuuttoman suureksi määrältään suuremmissa luotoissa. Samaa rajaa sovellettaisiin myös silloin, kun kyse on luotosta, jossa ei ole lainkaan luottorajaa. Jotta luotto katsottaisiin aidosti luottorajattomaksi luotoksi, edellytyksenä on, että kuluttajan oikeutta käyttää luottoa ei ole sopimusehdoin rajoitettu, paitsi jos rajoittamiseen on asianmukainen peruste. Asianmukaisena perusteena voidaan pitää ainakin luottokortin käytön turvallisuuden vaarantumista tai muita maksupalvelulain 57 §:n 1 momentissa mainittuja perusteita.

Pykälän 2 momentin säännös ei estä esimerkiksi sitä, että vuosimaksu peritään kuluttajalta jatkuvaa luottoa koskevassa sopimuksessa ennakolta, kunhan luottokustannusten määrä ei ylitä päiväkohtaisesti laskettuna enimmäisluottokustannusten määrää. Jos maksuja olisi kuitenkin peritty ennakolta siten, että peritty maksu ylittäisi sallitun enimmäisrajan päivää kohti laskettuna, luotonantajan tulisi irtisanomistilanteessa vähentää jäljellä olevasta saatavasta se osa luottokustannuksista, joka kohdistuu käyttämättä jäävään luottoaikaan. Pykälän 3 momentissa rajattaisiin lisäksi mahdollisuuksia periä luottokustannuksia etukäteen pidemmältä ajalta kuin vuodelta.

Vuodella tarkoitetaan ajanjaksoa, joka alkaa tietyistä päivästä, aluksi luottosopimuksen teko-päivästä, ja päättyy vastaavaa päivää edeltävään päivään seuraavana vuonna. Jos siis luottosopimus tehdään esimerkiksi 15.7., luottokustannusraja koskisi ajanjaksoa tämän päivän ja seuraavan vuoden heinäkuun 14. päivän välillä. Vuoden pituus päivinä voi luonnollisesti vaihdella sen mukaan, onko kyse karkausvuodesta vai ei. Jos luottokustannuksia koskevan laskun eräpäivä olisi seuraavan vuosijakson puolella mutta kuluttaja maksaisi luottokustannuksia

koskevan laskun ennen eräpäivää, kustannukset laskettaisiin tästä huolimatta tulevan vuosijakson luottokustannuksiksi eräpäivän mukaisesti.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin luottokustannusten enimmäismäärää koskevan sääntelyn rikkomisen seuraamuksista. Jos luotonantaja tai luotonvälittäjä rikkoisi pykälän 1 momentissa tarkoitettua korkokattoa tai pykälän 2 ja 3 momentin mukaista luottokustannuskattoa, kuluttajalla ei ehdotuksen mukaan olisi velvollisuutta maksaa korkoa eikä muita luottokustannuksia lainkaan. Selvyiden vuoksi on syytä todeta, että ehdotetussa 4 momentissa ei oteta kantaa muiden kustannusten kuin luottokustannusten perimiseen ottaen lisäksi huomioon 5 momentissa ehdotettu rajaus. Luottokustannukset määritellään 7 luvun 6 §:n 1 ja 2 momentissa. Luottokustannuksina ei pidetä esimerkiksi luoton hoitamiseen käytettävästä tilistä perittäviä kustannuksia, jos tilin avaaminen on vapaaehtoista ja kustannukset on sopimuksessa eritelty. Luottokustannuksina ei pidetä myöskään esimerkiksi kuluttajan sopimusrikkomuksen johdosta maksettavaksi tulevia maksuja eikä kortin katoamisen johdosta perittäviä kustannuksia. Näiden asianmukaisuus arvioitaisiin erikseen muun lainsäädännön nojalla. Myöskään maksuajan pidentämisestä perittävät kulut, joista ehdotetaan säädettäväksi erikseen 7 luvun 17 b §:ssä, eivät tyypillisesti täytä luottokustannusten määritelmää. Jos maksuajan pidentämisestä poikkeuksellisesti kuitenkin sovittaisiin siten, että kulut täyttäsivät luottokustannusten määritelmän, nyt ehdotettu luottokustannuskatto menisi ehdotetun 7 luvun 17 b §:ään sisältyvän sääntelyn edelle. Myöskään luottosopimukseen liittyvien lisäpalveluiden kustannuksia ei määritelmän mukaan lueta luottokustannuksiksi, jos lisäpalvelua koskevan sopimuksen tekeminen ei ole edellytyksenä luoton saamiseksi markkinoiduin ehdoin. Näin ollen luottokustannusten määritelmän ulkopuolelle rajautuvat tyypillisesti esimerkiksi kustannukset valinnaisesta lisäpalvelusta, jonka perusteella luotonantaja huolehtii kiinnityksen hakemisesta ja sähköisen panttikirjan siirrosta. Mahdollisuutta edellyttää lisäpalvelua koskevan sopimuksen tekemistä luoton saamiseksi markkinoiduin ehdoin rajoittaa kuluttajansuojalain 7 luvun 13 a §:ssä säädetty kytkaupan kiello.

Sen sijaan on syytä huomata, että koska ehdotettu luottokustannuskatto koskee kuluttajalta tosiasiaassa perittäviä luottokustannuksia, nyt ehdotettavan sääntelyn piiriin kuuluvina luottokustannuksina olisi pidettävä esimerkiksi luoton nostamisesta aiheutuvia kustannuksia siitä riippumatta, mikä kuluttajan käyttämä nostotapa on. Todellisen vuosikoron laskennassa käytetään sen sijaan oletuksena luottosopimustyypin yleisintä nostotapaa silloin, kun luottosopimuksessa on sovittu erilaisista nostotavoista, joihin sovelletaan erisuuruisia maksuja tai lainakorkoja.

Ehdotettu 4 momentti merkitsisi sitä, että jos tuomioistuimessa ilmenisi, että sovittu luoton korko on ylittänyt korkokaton tai muiden luottokustannusten määrä on sovittu sallittua suuremmaksi, tuomioistuimen tulisi hylätä korkoa ja muita luottokustannuksia koskevat vaatimukset kokonaisuudessaan silloinkin, kun kantajan vaatimukset eivät ylittäisi säädettyjä rajoja. Jos kuluttaja olisi sääntelyn rikkomistilanteissa jo maksanut luotosta korko- tai muita luottokustannuksia, tällä olisi oikeus vaatia luotonantajaa tai luotonvälittäjää palauttamaan ne.

Säännös ei vaikuttaisi kuluttajan velvollisuuteen maksaa takaisin luottosopimuksen mukaista luoton pääomaa. Sen sijaan viivästyskoron määrään korkokaton rikkomisella olisi heijastusvaikutuksia silloin, jos luotolle on vaadittu maksettavaksi viivästyskorkoa korkolain 4 §:n 2 momentin perusteella.

Ehdotettu luottokustannusten enimmäismäärää koskeva sääntely ei merkitse sitä, että tuomioistuin ei voisi yksittäistapauksessa kokonaisarviointiin perustuen katsoa, että hintaa koskevat ehdot ovat kohtuuttomat tai että kyse on kiskonnasta, vaikka nyt ehdotettua sääntelyä olisikin noudatettu, vaan luottokustannusten enimmäismäärää koskevat säännökset merkitsevät vain ehdotonta ylärajaa luottokustannuksille.

Pykälän 5 momentin mukaan tietyt luottokustannusten määritelmään sisältyvät maksut rajattaisiin muita luottokustannuksia koskevan sääntelyn ulkopuolelle. Näitä olisivat luoton myöntämisen edellytyksenä olevan vakuutuksen vakuutusmaksut, jos vakuutuksen tarkoituksena on luoton vakuuden arvon turvaaminen. Momentin johdosta 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen rajat ja 4 momentin mukaiset sääntelyn rikkomisen seuraamukset eivät siten koskisi esimerkiksi ajoneuvon hankkimiseen tarkoitettua luoton myöntämisen edellytyksenä olevan autovakuutuksen vakuutusmaksuja.

Pykälän 6 momentin mukaan maksettaessa luotto ennenaikaisesti takaisin sovellettaisiin luottokustannuksia koskevan sääntelyn estämättä, mitä 7 luvun 27 ja 28 §:ssä säädetään. Luoton eräännyttämistilanteessa sovellettaisiin vastaavasti tämän sääntelyn estämättä, mitä luvun 35 §:ssä säädetään.

17 b §. *Maksuajan pidentämisestä perittävät kulut.* Pykälä olisi uusi, ja siinä rajoitettaisiin oikeutta periä kuluttajalta kuluja ennen saatavan erääntymistä tehtävästä eräpäivän siirtämisestä tai luottoajan pidentämisestä. Selvää on, että maksuajan pidentämisestä ja siitä perittävistä kuluista on tullut sopia kuluttajan kanssa, jotta kuluja ylipäänsä voisi periä.

Säännöksen soveltumisen kannalta merkitystä ei olisi sillä, millä nimityksellä maksuajan pidentämiseen tähtäävää toimenpidettä tai järjestelyä kutsutaan, vaan olennaista on toimenpiteen tosiasiallinen tarkoitus. Säännös kattaisi siten esimerkiksi lyhennysvapaiden kuukausien myöntämisestä mahdollisesti perittävät kulut. Merkitystä ei olisi myöskään sillä, onko maksuajan pidentämisestä sovittu jo sopimuksentekohetkellä vai vasta myöhemmässä vaiheessa. Enimmäismäärä, jonka tällaisesta toimenpiteestä saisi periä, olisi 5 euroa. Ehdotettu 5 euron enimmäismäärä kattaisi kaikki kulut, joita toimenpiteestä luotonantajalle aiheutuu, mukaan lukien kuluttajalle mahdollisesti lähetettävä vahvistus toimenpiteestä. Lisäksi edellytetään, että maksuaika pitenee tällöin vähintään 14 päivällä. Lyhyempikin pidennys olisi siis mahdollinen, mutta siitä ei saisi periä kuluttajalta kustannuksia. Maksu voitaisiin periä vain, jos maksuaika myös tosiasiallisesti pitenee, mikä merkitsee sitä, että maksua ei saisi periä kuluttajalta ennakolta esimerkiksi lisäpalvelusta, jonka perusteella kuluttaja voi halutessaan pidentää maksuaikaa.

Tämän lisäksi rajoitettaisiin vuositasolla maksuajan pidentämisestä perittävien kulujen enimmäismäärää. Ehdotuksen mukaan kuluttajalta tällaisista toimista perittävien kulujen yhteismäärä ei saisi ylittää vuodessa 20:tä euroa. Säännöksen estämättä luotonantaja voisi pidentää maksuaikaa niin usein kuin kuluttaja sitä pyytää, mutta perittävät kulut eivät kuitenkaan saisi ylittää laissa säädettyä enimmäismäärää.

Ehdotettu säännös ei koske sitä, onko velallisella velvollisuus maksaa luoton korkoa pidennysajalta. Tämä ratkaistaan sopimusehtojen ja kuluttajansuojalain säännösten perusteella. Sääntelyn kiertämisenä olisi sen sijaan pidettävä sitä, että luoton korko sovitaan maksuajan pidennysajalle suuremmaksi kuin alkuperäisenä luottoaikana. Tältä osin merkityksellinen voi olla myös kuluttajansuojalain 7 luvun 24 §, jossa säädetään koron ja maksujen muutoksista.

Perintälaissa säädetään maksuajan pidentämisestä erääntyneiden saatavien osalta.

7 a luku **Asunto-omaisuuteen liittyvät kuluttajaluotot**

31 §. *Kuluttajaluottoja koskevien säännösten soveltaminen.* Voimassa olevan 1 momentin mukaan lain 7 luvun 17 a §:ää eli korkokattoa koskevaa säännöstä sovelletaan myös asunto-omaisuuteen liittyviin kuluttajaluottoihin eli sekä asuntoluottoihin että asuntovakuudellisiin kuluttajaluottoihin. Ehdotuksen mukaan 1 momenttia muutettaisiin siten, että asuntoluotot ra-

jattaisiin ehdotetun uuden 7 luvun 17 a §:n soveltamisalan ulkopuolelle silloin, kun asunto-
luoton vakuudeksi annetaan esinevakuus eli esimerkiksi pantataan asunto-omaisuutta, metsäti-
la, liikekiinteistö, arvopapereita tai pankkitalletus. Sen sijaan asuntovakuudellisiin kuluttaja-
luottoihin ja sellaisiin asuntoluottoihin, joiden vakuudeksi ei anneta lainkaan esinevakuutta
vaan yksinomaan esimerkiksi henkilötakaus, ehdotettua korkokattoa ja luottokustannuksia
koskevaa säännöstä sovellettaisiin lukuun ottamatta sen 6 momenttia.

Pykälän 2 momentti vastaisi muutoin voimassa olevaa lakia, mutta siinä täsmennettäisiin 7 lu-
vun 17 a §:n 6 momenttia vastaavasti luottokustannuskattoa koskevan sääntelyn suhdetta luot-
ton ennaikaista takaisinmaksua ja luoton eräännyttämistä koskeviin säännöksiin.

1.2 Korkolaki

2 §. *Tahdonvaltaisuus.* Pykälän 1 ja 2 momentti vastaisivat muilta osin voimassa olevaa lakia,
mutta 2 momenttiin sisältyviin pykäläviittauksiin tehtäisiin tekninen tarkistus sen johdosta, et-
tä korkolakiin on sittemmin lisätty viivästyskoron määrää kaupallisissa sopimuksissa koskeva
uusi 4 a §.

Pykälän 3 momentti on uusi, ja sillä ulotettaisiin kuluttajaluottoja ja muita kulutushyödykkeitä
koskeva kuluttajan hyväksi pakottava sääntely koskemaan myös luottoja, jotka joku muu kuin
elinkeinonharjoittaja myöntää tai lupaa myöntää kuluttajalle lainana, maksunlykkäyksenä tai
muuna vastaavana taloudellisena järjestelyinä, jos luoton välittäjänä toimii elinkeinonharjoitta-
ja. Näin ollen ehto, jonka mukaan tällaista vertaislainaa ottanut kuluttaja olisi velvollinen suo-
rittamaan viivästyskorkoa korkeamman korkokannan mukaan tai aikaisemmasta ajankohdasta
lukien kuin korkolaissa on säädetty, olisi tehoton. Tämä ei myöskään voisi tehokkaasti luopua
10 ja 11 §:n mukaisista oikeuksistaan.

1.3 Laki saatavien perinnästä

3 §. *Kuluttajasaatava.* Pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti, jonka perusteella kuluttajasaata-
vaa koskevia säännöksiä sovellettaisiin myös luottoon, jonka joku muu kuin elinkeinonharjoit-
taja on myöntänyt kuluttajalle lainana, maksunlykkäyksenä tai muuna vastaavana taloudellise-
na järjestelyinä, jos luoton välittäjänä toimii elinkeinonharjoittaja. Lisäyksen johdosta nykyi-
nen 2 momentti siirtyisi 3 momentiksi.

1.4 Oikeudenkäymiskaari

5 luku Riita-asian vireillepano ja valmistelu

3 §. Pykälässä säädetään summaarista riita-asiaa koskevassa haastehakemuksessa annettavista
tiedoista. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, jossa säädettäisiin haastehake-
muksessa ilmoitettavista lisätiedoista saamisen perustuessa kuluttajansuojalain 7 tai 7 a luvun
soveltamisalaan kuuluvaan kuluttajaluottosopimukseen.

Jos riidaton saaminen perustuisi kuluttajaluottosopimukseen, haastehakemuksessa olisi ilmoi-
tettava momentin 1 kohdan nojalla luottosopimuksen mukainen luoton määrä tai luottoraja.
Tämän lisäksi momentin 2 kohdassa edellytettäisiin ilmoitusta luottosopimuksen voimassa-
oloajasta päivinä. Nämä tiedot olisivat tarpeen, jotta helpotettaisiin 1. lakiehdotukseen sisälty-
vän luottokustannusten enimmäismäärää koskevan säännöksen soveltamista viran puolesta.
Mainittujen tietojen perusteella tuomioistuimien voisi nimittäin laskea kuluttajansuojalain 7 luvun
17 a §:n 2 momentissa tarkoitettujen luottokustannusten enimmäismäärän.

Momentin 3 kohdan mukaan haastehakemuksessa tulisi myös ilmoittaa luottosopimuksen mukainen luoton todellinen vuosikorko. Vaikka luottokustannusten enimmäismäärä ei perustuisikaan luoton todelliseen vuosikorkoon, todellisella vuosikorolla voi olla merkitystä arvioitaessa sopimusehdon kohtuuttomuutta viran puolesta siten kuin korkein oikeus on ratkaisussaan KKO 2015:60 unionin tuomioistuimen ratkaisukäytäntöön tukeutuen edellyttänyt. Todellinen vuosikorko on merkityksellinen tieto myös niissä luottosopimuksissa, jotka kuuluvat nykyisen, todelliseen vuosikorkoon perustuvan korkokattosäännöksen soveltamisalaan.

Momentin 4 kohdan mukaan kantajan tulisi myös ilmoittaa haastehakemuksessa, onko luottosopimus tehty kuluttajansuojalain 7 luvun 17 §:ssä tai 7 a luvun 15 §:ssä edellytetyllä tavalla. Kuluttajansuojalain 7 luvun 17 §:n 1 momentin mukaan kuluttajaluottosopimus on tehtävä kirjallisesti, ja kuluttajalle on annettava kappale sopimusta. Sopimus voidaan tehdä myös sähköisesti siten, että kuluttaja voi tallentaa ja toisintaa sopimuksen muuttumattomana. Saman pykälän 2 momentin mukaan kuluttajaluottosopimuksessa on mainittava muun ohella tiedot luottosopimuksen osapuolista sekä luotosta, luottokustannuksista ja luoton takaisinmaksusta. Pykälän 3 momentin mukaan kuluttajalta ei saa luottosuhteen perusteella periä korkoa tai maksuja, joista ei ole sovittu 1 momentissa tarkoitettussa sopimuksessa. Asunto-omaisuuteen liittyviä kuluttajaluottoja koskeva vastaava säännös sisältyy kuluttajansuojalain 7 a luvun 15 §:ään. Ehdotetun 4 kohdan mukainen kantajan velvollisuus ilmoittaa, onko kuluttajaluottosopimuksen muotovaatimuksia noudatettu, helpottaa edellä kuvatun sääntelyn ottamista huomioon viran puolesta siten kuin korkein oikeus on jo nykyisin ratkaisussaan KKO 2016:73 säännöksen pakottavaan luonteeseen ja unionin tuomioistuimen ratkaisukäytäntöön nojautuen edellyttänyt.

Poikkeuksellisesti edellä mainitut tiedot voisi jättää haastehakemuksessa ilmoittamatta, jos haastehakemuksessa vaaditaan maksettavaksi vain esimerkiksi perintäkuluja.

2 Voimaantulo

Lakien ehdotetaan tulevan voimaan 1 päivänä syyskuuta 2019. Tällöin sääntely tulisi voimaan samanaikaisesti lainmuutoksen kanssa, jolla summaaristen riita-asioiden käsittely keskitetään tiettyihin käräjäoikeuksiin. Näin myös luotonantajille jäisi aikaa sopeuttaa toimintansa vastaamaan uuden sääntelyn asettamia vaatimuksia olettaen, että lakien hyväksymisen ja vahvistamisen sekä toisaalta niiden voimaantulon väliin jäisi tällöin joitakin kuukausia. Poikkeuksena edellä mainittuun ehdotetaan, että oikeudenkäymiskaaren (4. lakiehdotus) 5 luvun 3 §:n 2 momentin 3 kohta, joka koskee velvollisuutta ilmoittaa haastehakemuksessa luottosopimuksen mukainen luoton todellinen vuosikorko silloin, kun saaminen perustuu kuluttajaluottosopimukseen, tulisi voimaan vasta 1 päivänä tammikuuta 2020.

Lakien voimaantuloa ei ole perusteltua aikaistaa ehdotetusta, koska kuluttajaluottoihin liittyvissä haastehakemuksissa ehdotuksen mukaan edellytettävien lisätietojen antaminen rakenteellisina olisi Oikeusrekisterikeskuksen mukaan toteutettavissa hyväksyttävällä riskitasolla vasta vuoden 2020 alusta. Koska olennaiset muutokset haastehakemuksessa annettavissa tiedoissa liittyvät ennen muuta uuden luottokustannuskattoa koskevan säännöksen noudattamiseen, tätä viivettä ei ole pidettävä ongelmallisena ehdotetun voimaantuloajan kannalta, koska ei ole oletettavaa, että uuden hintasääntelyn soveltamisalaan kuuluvia asioita tulee käräjäoikeuteen vireille vielä syksyllä 2019. Jos yksittäisiä uuden hintasääntelyn soveltamisalaan kuuluvia asioita tuomioistuimeen tulisikin, lisätiedot olisi mahdollista kirjoittaa avoimeen tekstikenttään, ja tuomioistuin voisi tarvittaessa pyytää kantajalta täydennystä haastehakemukseen. Jos voimaantuloa sen sijaan aikaistettaisiin ehdotetusta, kasvaisi riski siitä, että uuden lain soveltamisalaan kuuluvia asioita tulisi käräjäoikeuteen vähäistä enemmän ennen kuin tietojärjestelmät on saatu asianmukaisiksi. Siltä osin kuin haastehakemuksessa olisi annettava tieto luottosopimuksen mukaisesta todellisesta vuosikorosta ja siitä, onko luottosopimus tehty kulutta-

jansuojalaissa edellytetyllä tavalla, voidaan todeta, että jo nykyisin tuomioistuimen tulee edellä selostetun korkeimman oikeuden ratkaisun KKO 2016:73 mukaan selvittää viran puolesta, onko luottosopimus tehty kuluttajansuojalaissa edellytetyllä tavalla, ja nykyisin useat kantajat ilmoittavatkin tämän tiedon haastehakemuksen avoimessa tekstikentässä. Näin tulisi menetellä myös jatkossa ennen uusien tietojärjestelmien käyttöönottoa. Selvyden vuoksi on todettava, että vaikka kohtaa ei siis olisi sähköisessä lomakkeessa valmiina, tämä ei sellaisenaan tarkoita sitä, että haastehakemus ei olisi laadittavissa sähköisesti siten kuin 1 päivänä syyskuuta 2019 voimaan tulevassa oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 a §:ssä (439/2018) tietyiltä kantajilta edellytetään.

Sen sijaan todellista vuosikorkoa ei saadun tiedon mukaan ilmoiteta haastehakemuksissa nykyisin säännönmukaisesti. Koska viimeksi mainitun tiedon kerääminen edellyttää myös muutoksia kantajien ja luotonantajien järjestelmiin, ei pidetä tarkoituksenmukaisena, että tietoa tulisi ilmoittaa säännönmukaisesti haastehakemuksessa kuin vasta vuoden 2020 alusta, jolloin lisätiedon antamisen tulisi olla mahdollista haastehakemuksessa rakenteellisesti.

Kuluttajansuojalain (1. lakiehdotus) 4 luvun 1 ja 2 §:ää ei sovellettaisi ennen lain voimaantuloa tehtyihin sopimuksiin. Sama koskee luottokustannusten enimmäismäärää koskevaa säännöstä (1. lakiehdotuksen 7 luvun 17 a §). Ennen lain voimaantuloa tehtyyn luottosopimukseen voisi siis tulla sovellettavaksi tapauksesta riippuen nykyinen korkokattosäännös.

Kuluttajansuojalain 7 luvun 6 ja 17 b § tulisivat sovellettaviksi välittömästi lain voimaantulon jälkeen. Selvyden vuoksi todettaisiin, että ehdotettua 7 luvun 17 b §:ää sovellettaisiin maksuajan pidentämiseen, joka on tehty lain voimaantulon jälkeen. Myös 20 euron vuosirajan täyttymistä arvioitaisiin vain lain voimaantulon jälkeiseltä ajalta.

Korkolakiin (2. lakiehdotus) liittyvää säännöstä ehdotetaan sovellettavaksi vain lain voimaantulon jälkeen erääntyneisiin saataviin. Jos siis saatava on erääntynyt ennen ehdotetun lain voimaantuloa, sovellettaisiin saatavaan tällöin lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Perintälain (3. lakiehdotus) osalta lähtökohtana olisi, että lakia sovellettaisiin vertaislainojen perintään välittömästi lain voimaantulon jälkeen. Velallinen voisi esimerkiksi tehdä perintälain 4 c §:ssä tarkoitetun keskeytyspyynnön välittömästi uuden lain tultua voimaan. Samoin esimerkiksi 5 ja 5 a §:n säännöksiä maksuvaatimuksen muodosta ja sisällöstä olisi sovellettava, kun maksuvaatimus annetaan tai lähetetään velalliselle uuden lain voimaantulon jälkeen. Niin ikään lain 10 a §:n 1 momentin enimmäiskulumääriä sovellettaisiin perintätoimiin, jotka suoritettaisiin uuden lain tultua voimaan.

Voimaantulosäännöksellä selvennettäisiin kuitenkin perintälain 10 c ja 10 d §:n soveltamista. Jos vertaislainaa koskevan saatavan perintä on aloitettu ennen ehdotetun lain voimaantuloa, perintälain 10 c ja 10 d §:ää sovellettaisiin vain siltä osin kuin perintätoimet suoritetaan ehdotetun lain voimaantulon jälkeen. Tämä tarkoittaisi sitä, että jos vertaislainasaatavaa olisi ehditty jo periä ennen lain voimaantuloa, perintäkulujen enimmäismäärä voisi ylittää kuluttajasääntöä koskevien perintäkulujen enimmäismäärän siltä osin kuin kyse on ennen lain voimaantuloa tehdyistä perintätoimista.

Oikeudenkäymiskaaren (4. lakiehdotus) 5 luvun 3 §:n 2 momenttia sovellettaisiin vain lain voimaantulon jälkeen vireille tuleviin asioihin. Oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:n 2 momentin 1 ja 2 kohdan soveltamista rajattaisiin vielä siten, että ne tulisivat sovellettaviksi vain silloin, kun vaatimukseen sovelletaan myös 1. lakiehdotukseen sisältyvää kuluttajansuojalain 7 luvun 17 a §:ää. Tämä johtuu siitä, että näiden tietojen antamista pidetään tarpeellisena ni-

menomaan sen selvittämiseksi, onko ehdotettua hintasääntelyä koskevaa säännöstä noudatettu. Edellä todetun mukaisesti 5 luvun 3 §:n 2 momentin 3 kohta tulisi lisäksi voimaan ehdotuksen mukaan vasta 1 päivänä tammikuuta 2020.

3 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Esityksen 1. lakiehdotuksessa ehdotetaan korkokaton laajentamista nykyisestä. Lisäksi esityksessä ehdotetaan rajoituksia maksuajan pidentämisestä perittäviin kuluihin. Viimeksi mainittua sääntelyä sovellettaisiin maksuajan pidentämistoimiin, jotka on tehty lain voimaantulon jälkeen silloinkin, kun luottosopimus on tehty ennen lain voimaantuloa. Niin ikään 2. lakiehdotuksen mukainen muutos korkolain tahdonvaltaisuutta koskevaan 2 §:ään koskisi myös ennen lain voimaantuloa tehtyjä vertaislainasopimuksia silloin, kun saatava eräännyy vasta lain voimaantulon jälkeen. Sääntely vaikuttaisi siis tietyiltä osin myös olemassa oleviin sopimussuhteisiin.

Sopimusvapaudesta ja sopimussuhteiden pysyvyydestä ei ole nimenomaisesti säädetty perustuslaissa. Sopimusoikeuden sääntely sinänsä kuuluu lähtökohtaisesti tavallisen lainsäädännön alaan (PeVL 26/2008 vp, s. 2, PeVL 3/1982 vp, s. 2). Sopimusvapaus kuitenkin saa suojaa tietyssä määrin omaisuudensuojaa turvaavan yleislausekkeen kautta (HE 309/1993 vp, s. 62, PeVL 15/2004 vp, s. 4—5, PeVL 33/1998 vp, s. 1), jonka on katsottu jossain määrin turvaavan myös sopimussuhteiden pysyvyyttä. Varallisuus oikeudellisten oikeustoimien pysyvyyden suojan taustalla on ajatus oikeussubjektien perusteltujen odotusten suojaamisesta taloudellisissa asioissa (PeVL 42/2006 vp, s. 4, PeVL 21/2004 vp, s. 3, PeVL 33/2002 vp, s. 3).

Hintasääntely vaikuttaa myös nykyisin harjoitettavan elinkeinotoiminnan toimintaedellytyksiin tulevaisuudessa. Näin ollen ehdotus on tältä osin merkityksellinen myös perustuslain 18 §:n 1 momentissa turvatun elinkeinovapauden kannalta.

Rajoitusten perustuslainmukaisuus ratkaistaan perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten perusteella. Tältä kannalta keskeistä on se, onko rajoitukselle olemassa perusoikeusjärjestelmän kokonaisuuden kannalta hyväksyttävät perusteet ja onko rajoitus painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatima sekä täyttykö perusoikeusrajoitukselle asetettu oikeasuhtaisuusvaatimus eli onko rajoitus välttämätön tavoitteen saavuttamiseksi ja muutoinkin oikeasuhtainen.

Perustuslakivaliokunta on pitänyt nykyistä korkokattosäännöstä täsmällisenä (PeVL 28/2012 vp s. 2). Nyt ehdotettu luottokustannusten enimmäismäärää koskeva sääntely on nykyistä sääntelyä selkeämpää ja läpinäkyvämpää, ja sääntelyn perusteella myös kuluttajan on helpompi selvittää luottosopimuksensa tosiasiallinen lainmukaisuus. Samoin maksuajan pidentämisestä perittäviä kuluja koskeva säännös sekä korkolain muutos ovat muotoiluiltaan varsin täsmällisiä. Esityksen voidaan katsoa täyttävän perusoikeuksia rajoittavalta lainsäädännöltä edellytetyt täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset.

Vaikka kuluttajaluottojen tarjonta on viime vuosina lisääntynyt merkittävästi, kilpailun kiristyminen ei ole johtanut luottojen hintojen alentumiseen, vaan monissa tapauksissa tilanne on pikemminkin päinvastainen. Uudistuksella pyritään ohjaamaan luottotoimintaa yhteiskunnallisesti hyväksyttävämpään suuntaan.

Perustuslakivaliokunta on perustuslain 15 §:ää koskevassa käytännössään pitänyt pysyvän ylivelkaantumisen estämistä ja ylivelkaantumiseen liittyvien haittojen vähentämistä perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävänä perusteina rajoittaa omaisuuden suojaa (PeVL 28/2012 vp s.3/I, PeVL 42/2006 vp s. 4, PeVL 12/2002 vp s. 2/II, PeVL 5/2002 vp s. 2/II). Valiokunta on lisäksi aiemmin katsonut ehdotuksen olleen perusteltu muun muassa sen vuok-

si, että elinikäinen tai kohtuuttoman pitkäkestoinen ulosotto voi oleellisesti heikentää sen kohteena olevan henkilön mahdollisuuksia elää ihmisarvoista elämää (PeVL 12/2002 vp, s. 2/II).

Pikaluottoihin liittyviin ongelmiin on puututtu useilla asteittain koventuneilla muutoksilla, minkä lisäksi ongelmiin on puututtu aktiivisesti myös kuluttaja-asiamiehen valvontatoimenpitein. Viimeisimmässä uudistuksessa asetettiin korkokatto alle 2 000 euron suuruisille luotoille. Tämän uudistuksen jälkeen pikaluottoyritykset ovat pääosin siirtyneet myöntämään vähintään 2 000 euron suuruisia luottoja, jolloin voimassa oleva hintasääntely ei sovellu niihin. Vaikka nykyisen korkokattosääntelyn aikana pikaluottoihin liittyviä velkomustuomioita on ollut lukumääräisesti aiempaa vähemmän, velkasaatavien suuruus on noussut lähes kaikissa ikäryhmissä. Lisäksi velkomustuomioita koskevan selvityksen mukaan lähes puolella velkomustuomion saaneista velallisista oli jotakin luotonantoyrityksiin liittyvää velkaa. Merkillepantavaa on myös, että velkomustuomioiden määrä on jälleen lähtenyt kasvuun. Uudistukselle on yhteiskunnallisesti painavat ja hyväksyttävät perusteet, ja se on myös välttämätön kuluttajaluotoista aiheutuvien velkaongelmien vähentämiseksi ja nykyisen sääntelyn kiertämisen estämiseksi. Saatujen kokemusten ja tilastotiedon valossa on ilmeistä, että elinkeinotoimintaan nyt ehdotettua vähäisemmin puuttuvat lainsäädäntömuutokset eivät ainakaan riittävästi ole johtaneet tavoiteltuun tulokseen, minkä vuoksi pidemmälle menevä rajoittaminen on välttämätöntä.

Pikaluotot ovat lainamääriltään ja laina-ajoiltaan lähentyneet perinteisiä kuluttajaluottoja. Sääntelyn rajaaminen yksinomaan pikaluottoihin onkin käytännössä mahdotonta. Sääntelyn kiertämisen estämiseksi on välttämätöntä, että sääntely koskee mahdollisimman laajasti erityyppisiä luottoja. Tämä on tärkeää toisaalta myös luotonantajien tasapuolisen kohtelun vuoksi. Vaikka sääntely edellyttääkin hinnoittelurakenteen muuttamista laajasti erityyppisissä luotoissa, hintasääntelyn oletetaan vaikuttavan itse luoton hintaan vain kalleimpien kuluttajaluottojen osalta. Uudistus siis kohdistuu pidemmällä aikavälillä ennen muuta niihin luottoihin, joihin liittyy myös suhteessa eniten ongelmia, mitä voidaan pitää merkityksellisenä arvioitaessa ehdotuksen oikeasuhtaisuutta.

Perustuslakivaliokunta on nykyistä hintasääntelyä arvioidessaan pitänyt korkokaton merkitsemän sopimusvapauteen kohdistuvan rajoituksen oikeasuhtaisuuden kannalta huomattavana sitä, että ehdotetulla sääntelyllä ei ollut taannehtivia vaikutuksia. Myöskään nyt ehdotetulla luottokustannusten enimmäismäärää koskevalla sääntelyllä ei olisi taannehtivia vaikutuksia. Kielto puuttua taannehtivasti sopimussuhteisiin ei ole perustuslakivaliokunnan käytännössä kuitenkaan muodostunut ehdottomaksi (PeVL 42/2006 vp, s. 4, PeVL 63/2002 vp, s. 2, PeVL 37/1998 vp, s. 2, PeVL 34/1998 vp, s. 2, PeVL 33/1998 vp, s. 2). Valiokunnan käytännössä on katsottu, että oikeus luottaa sopimussuhteen kannalta olennaisia oikeuksia ja velvollisuuksia sääntelevän lainsäädännön pysyvyyteen kuuluu perusteltujen odotusten suojaan niin, että oikeuksia tai velvollisuuksia ei voida säännellä tavalla, joka kohtuuttomasti heikentäisi sopimusosapuolten oikeusasemaa (PeVL 42/2006 vp, s. 4, PeVL 21/2004 vp, s. 3).

Jos maksuajan pidentämisestä perittäviä kuluja koskevaa säännöstä sovellettaisiin vain lain voimaantulon jälkeen tehtäviin sopimuksiin, seurauksena olisi, että eri aikoina tehtyihin luottosopimuksiin sovellettaisiin tältä osin hyvin erisisältöisiä säännöksiä, vaikka kysymys on perusteeltaan samankaltaisten velkojen maksuaikojen pidentämisestä. Sama koskee vertaislainoihin liittyvää viivästyskorkosääntelyä. Perustuslakivaliokunta on käytännössään antanut merkitystä taannehtivan lainsäädännön perustuslain 6 §:ään kiinnittyville yhdenvertaisuusvaikutuksille (PeVL 33/2002 vp, s.3/I, PeVL 63/2002 vp, s.3/I). Sääntelyn taannehtivuuden oikeasuhtaisuuden ja hyväksyttävyyden kannalta merkityksellisenä on pidettävä myös sitä, että maksuajan pidentämiseen liittyviä kuluveloituksia rajoittavassa sääntelyssä ja viivästyskorkosääntelyssä ei ole kyse sopimuksen varsinaiseen ydinsisältöön kuuluvasta sellaisesta ehdosta, jonka perusteella esimerkiksi velkojan tuotto-odotukset tyypillisesti määräytyvät (PeVL

HE 230/2018 vp

5/2002 vp, s.2/II). Maksuajan pidentämistä koskevan sääntelyn oikeasuhtaisuutta arvioitaessa on myös huomattava, että sääntely koskisi vain kuluttajansuojalain 7 luvun soveltamisalaan kuuluvia luottoja, joihin ongelmat ennen muuta liittyvät. Korkolain muuttamista koskevan sääntelyn osalta taas merkille pantavaa on, että edellä todetun mukaisesti useat perintätoimitukset ovat jo nykyisin soveltaneet kuluttajasaatavia koskevia säännöksiä vertaislainoihin, vaikka lainsäädännössä ei ole tätä edellytettykään.

Lisäksi merkityksellisenä voidaan pitää perustuslakivaliokunnan voimassa olevan lainsäädännön yhteydessä esittämän kannan mukaisesti sitä, että sellaisten luottojen tarjoajilta, joihin liittyvät velkaantumisongelmat ovat olleet jo vuosien ajan vahvasti esillä, voidaan edellyttää varautumista lainsäädännön merkittäväinkin muutokseen (PeVL 28/2012 vp s.3/II). Edellä todetun mukaisesti kuluttajaluottoihin liittyvät ongelmat ovat olleet tiedossa jo useamman vuoden, ja luotot ovat olleet valvontaviranomaisten erityisenä painopistealueena jo pitkään. Myös tällä voidaan katsoa olevan olennaista merkitystä arvioitaessa sitä, missä määrin sääntelyn kohteena olevien elinkeinonharjoittajien sopimusten pysyvyyteen liittyvien odotusten voidaan katsoa olevan oikeutettuja ja missä määrin niihin puuttumista voidaan pitää hyväksyttävänä. Kyse on kuluttajan suojaamisesta sääntelyn soveltamisalaan kuuluvissa sopimussuhteissa. Sääntelyn kuluttajan asemaa suojaavalle luonteelle on annettu merkitystä valiokunnan käytännössä (PeVL 63/2002 vp, PeVL 33/1998 vp).

Edellä esitetyistä syistä lakiehdotukset täyttävät perustuslain asettamat vaatimukset, ja lait voidaan säätää tavallisessa lainsäätämisyksityksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

kuluttajansuojalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kuluttajansuojalain (38/1978) 4 luvun 1 ja 2 §, 7 luvun 6 ja 17 a § sekä 7 a luvun 31 §, sellaisina kuin ne ovat, 4 luvun 1 § laeissa 1259/1994 ja 1072/2000 ja 2 § laissa 1259/1994, 7 luvun 6 § laeissa 746/2010 ja 851/2016 ja 17 a § laissa 207/2013 sekä 7 a luvun 31 § laissa 851/2016, sekä
lisätään 7 lukuun uusi 17 b § seuraavasti:

4 luku

Sopimuksen sovittelu ja tulkinta

1 §

Jos tässä laissa tarkoitetun sopimuksen ehto on kuluttajan kannalta kohtuuton tai sen soveltaminen johtaisi kohtuuttomuuteen, ehtoa voidaan sovittella, jollei 2 §:stä muuta johdu, tai se voidaan jättää huomioon ottamatta. Sopimuksen ehtona pidetään myös vastikkeen määrää koskevaa sitoumusta. Kohtuuttomuutta arvioitaessa otetaan huomioon sopimuksen koko sisältö, osapuolten asema, sopimusta tehtäessä vallinneet olot ja, jollei 2 §:stä muuta johdu, olojen muuttuminen sekä muut seikat.

Jos 1 momentissa tarkoitettu ehto on sellainen, että sopimuksen jääminen voimaan muilta osin muuttumattomana ei ole ehdon sovittelun vuoksi kohtuullista, sopimusta voidaan, jollei 2 §:stä muuta johdu, sovittella muiltakin osin tai se voidaan määrätä raukeamaan.

2 §

Jos 1 §:ssä tarkoitettu sopimusehto on laadittu etukäteen ilman, että kuluttaja on voinut vaikuttaa sen sisältöön, on mainittua pykälää sovellettaessa noudatettava tässä pykälässä säädettyjä rajoituksia.

Jos ehto sopimusta tehtäessä vallinneissa olosuhteissa on ollut kohtuuton, ei ehdon kohtuuttomuutta myöhemmin arvioitaessa saa kuluttajan vahingoksi ottaa huomioon olosuhteiden muuttumista.

Kohtuuton ehto on jätettävä huomioon ottamatta ja sopimus jätettävä voimaan muilta osin muuttumattomana, jos se voi sellaisenaan pysyä voimassa.

7 luku

Kuluttajaluotot

6 §

Luottokustannukset ja korko

Luottokustannuksilla tarkoitetaan tässä luvussa luotonantajan tiedossa olevien, kuluttajaluottosuhteen johdosta kuluttajan maksettavaksi tulevien korkojen, kulujen ja muiden maksujen yhteismäärää; luottokustannuksiin luetaan myös luottosopimukseen liittyvien vakuutusten ja muiden lisäpalveluiden kustannukset, jos lisäpalvelua koskevan sopimuksen tekeminen on edellytyksenä luoton saamiseksi markkinoiduin ehdoin.

Luottokustannuksiin ei lueta:

- 1) luoton hoitamiseen käytettävästä tilistä perittäviä kustannuksia, jos tilin avaaminen on vapaaehtoista ja kustannukset on sopimuksessa eritelty;
- 2) kuluttajan mahdollisen sopimusrikkomuksen johdosta maksettavaksi tulevia maksuja;
- 3) notaarikuluja.

Todellisella vuosikorolla tarkoitetaan tässä luvussa korkoprosenttia, joka saadaan laskemalla luottokustannukset vuosikorkona luoton määrälle lyhennykset huomioon ottaen. Todellisen vuosikoron laskemistavasta ja laskennassa käytettävistä oletuksista säädetään oikeusministeriön asetuksella.

Luoton korolla tarkoitetaan tässä luvussa korkoa, joka ilmoitetaan nostetun luoton määrään vuositasolla sovellettuna kiinteänä tai vaihtuvana prosenttilukuna.

17 a §

Luottokustannusten enimmäismäärä

Kuluttajan nostamalle luotolle perittävää luoton korkoa ei saa sopia 30:tä prosenttia suuremmaksi.

Jos kuluttajan on sopimuksen mukaan maksettava muita kuin 1 momentissa tarkoitettuja luottokustannuksia, näiden määrä ei saa ylittää päivää kohden 0,01:tä prosenttia luottosopimuksen mukaisesta luoton määrästä tai luottorajasta luottosopimuksen voimassaoloajalta.

Sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, muiden luottokustannusten enimmäismäärä voidaan sopia 5 euroksi edellyttäen, että luottoaika on sopimuksen mukaan vähintään 30 päivää. Kuluttajan 2 momentin perusteella maksettavaksi tulevat kustannukset eivät saa ylittää 150:tä euroa vuodessa, eikä luottokustannuksia saa periä kuluttajalta ennakolta pidemmältä kuin vuoden ajalta.

Jos luotonantaja tai luotonvälittäjä rikkoo, mitä tässä pykälässä säädetään, kuluttajalla ei ole velvollisuutta maksaa luoton korkoa eikä muita luottokustannuksia lainkaan.

Mitä 2—4 momentissa säädetään, ei koske luottokustannuksina pidettäviä vakuutusmaksuja, jos vakuutuksen tarkoituksena on luoton vakuuden arvon turvaaminen.

Jos kuluttaja maksaa luoton ennenaikaisesti takaisin, sovelletaan 2 ja 3 momentin estämättä, mitä 27 ja 28 §:ssä säädetään. Jos luotto eräännytetään, sovelletaan 2 ja 3 momentin estämättä, mitä 35 §:ssä säädetään.

17 b §

Maksuajan pidentämisestä perittävät kulut

Maksuajan pidentämisestä ennen saatavan erääntymistä saa periä kuluttajalta enintään 5 euroa edellyttäen, että maksuaika pitenee vähintään 14 päivällä. Kuluttajalta tällaisista toimita perittävien kulujen yhteismäärä ei saa kuitenkaan ylittää vuodessa 20:tä euroa.

7 a luku

Asunto-omaisuuteen liittyvät kuluttajaluotot

31 §

Kuluttajaluottoja koskevien säännösten soveltaminen

Asunto-omaisuuteen liittyviin kuluttajaluottoihin sovelletaan lisäksi 7 luvun 1 §:n 3 ja 4 momenttia ja 13, 13 a, 15, 16 ja 16 a §:ää, 17 a §:n 1—5 momenttia, 18, 19 ja 23 §:ää, 24 §:n 1, 2 ja 4 momenttia sekä 25, 26 ja 30—35 §:ää. Lisäksi asuntovakuudellisiin kuluttajaluottoihin sovelletaan mainitun luvun 39 ja 40 §:ää. Mainitun luvun 17 a §:n 1—5 momenttia ei kuitenkaan sovelleta esinevakuudelliseen asuntoluottoon.

Asuntoluottosopimuksessa voidaan 7 luvun 24 §:n 1 ja 2 momentin estämättä kuitenkin sopia, että luotosta kuluttajan maksettavaksi tuleva korko ei muutu, jos viitekoron arvo on pienempi kuin nolla. Jos kuluttaja maksaa asunto-omaisuuteen liittyvän kuluttajaluoton ennenaikaisesti takaisin, sovelletaan mainitun luvun 17 a §:n 2 ja 3 momentin estämättä, mitä tämän luvun 19—21 §:ssä säädetään. Jos asunto-omaisuuteen liittyvä luotto eräännytetään, sovelletaan 7 luvun 17 a §:n 2 ja 3 momentin estämättä, mitä mainitun luvun 35 §:ssä säädetään.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____ .

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olevaan sopimukseen sovelletaan tämän lain 4 luvun 2 §:n, 7 luvun 17 a §:n ja 7 a luvun 31 §:n asemesta tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Tämän lain 7 luvun 17 b §:ää sovelletaan maksuajan pidentämiseen, joka on tehty tämän lain voimaantulon jälkeen.

2.

Laki

korkolain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan korkolain (633/1982) 2 §, sellaisena kuin se on laissa 209/2013, seuraavasti:

2 §

Tahdonvaltaisuus

Velvollisuus maksaa korkoa määräytyy tämän lain mukaan, jollei muuta johdu velallisen sitoumuksesta tai kauppataivasta taikka toisin ole säädetty.

Jos velallisen sitoumus liittyy kuluttajaluottoa tai muuta kulutushyödykettä koskevaan elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan väliseen sopimukseen taikka sellaiseen sopimukseen, jonka perusteella velallinen ostamalla tai vuokraamalla hankkii asunnon itseään tai perheenjäseniään varten, sitoumus on tehoton siltä osin kuin velallinen olisi velvollinen maksamaan enemmän viivästyskorkoa kuin 4 tai 5—11 §:ssä säädetään. Jos velallinen näissä tapauksissa on viivästyksen varalta sitoutunut viivästyskoron sijasta tai sen lisäksi maksamaan provisiota, palkkiota tai vastaavaa suoritusta, sitoumus on tehoton siltä osin kuin viivästyskoron ja mainitun suorituksen yhteenlaskettu määrä ylittää 4 tai 5—11 §:n mukaan lasketun koron.

Tämän lain säännöksiä sovellettaessa kuluttajaluottoon rinnastetaan myös luotto, jonka joku muu kuin elinkeinonharjoittaja myöntää tai lupaa myöntää kuluttajalle lainana, maksunlykkäyksenä tai muuna vastaavana taloudellisena järjestelynä, jos elinkeinonharjoittaja välittää luoton kuluttajalle.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____ .

Ennen tämän lain voimaantuloa erääntyneeseen saatavaan sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

3.

Laki

saatavien perinnästä annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään saatavien perinnästä annetun lain (513/1999) 3 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 31/2013, uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, seuraavasti:

3 §

Kuluttajasaatava

Tämän lain säännöksiä sovellettaessa kuluttajasaatavaan rinnastetaan myös luotto, jonka joku muu kuin elinkeinonharjoittaja on myöntänyt kuluttajalle lainana, maksunlykkäyksenä tai muuna vastaavana taloudellisena järjestelyinä, jos elinkeinonharjoittaja on välittänyt luoton kuluttajalle.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 ____ .
Tässä laissa tarkoitettujen kuluttajasaatavien perintään sovelletaan 10 c ja 10 d §:ää vain sillä osin kuin perintätoimet suoritetaan tämän lain voimaantulon jälkeen.

4.

Laki

oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 5 luvun 3 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 439/2018, uusi 2 momentti, seuraavasti:

5 luku

Riita-asian vireillepano ja valmistelu

3 §

Jos saaminen perustuu kuluttajansuojalain 7 tai 7 a luvussa tarkoitettuun kuluttajaluottosopimukseen, haastehakemuksessa on ilmoitettava myös:

- 1) luottosopimuksen mukainen luoton määrä tai luottoraja;
- 2) luottosopimuksen voimassaoloaika päivinä;
- 3) luottosopimuksen mukainen luoton todellinen vuosikorko;
- 4) onko luottosopimus tehty kuluttajansuojalain 7 luvun 17 §:ssä tai 7 a luvun 15 §:ssä edellytetyllä tavalla.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ . Tämän lain 5 luvun 3 §:n 2 momentin 3 kohta tulee kuitenkin voimaan vasta _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ .

Tämän lain voimaan tullessa vireillä olevaan asiaan sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Tämän lain voimaantulon jälkeen vireille tulevaan asiaan sovelletaan 5 luvun 3 §:n 2 momentin 1 ja 2 kohtaa vain, jos vaatimukseen sovelletaan kuluttajansuojalain 7 luvun 17 a §:ää, sellaisena kuin se on laissa (/).

Helsingissä 15 päivänä marraskuuta 2018

Pääministeri

Juha Sipilä

Oikeusministeri Antti Häkkänen

1.

Laki

kuluttajansuojalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kuluttajansuojalain (38/1978) 4 luvun 1 ja 2 §, 7 luvun 6 ja 17 a § sekä 7 a luvun 31 §, sellaisina kuin ne ovat, 4 luvun 1 § laeissa 1259/1994 ja 1072/2000 ja 2 § laissa 1259/1994, 7 luvun 6 § laeissa 746/2010 ja 851/2016 ja 17 a § laissa 207/2013 sekä 7 a luvun 31 § laissa 851/2016, sekä
lisätään 7 lukuun uusi 17 b § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 luku

4 luku

Sopimuksen sovittelu ja tulkinta

Sopimuksen sovittelu ja tulkinta

1 §

Jos tässä laissa tarkoitettun sopimuksen ehto on kuluttajan kannalta kohtuuton tai sen soveltaminen johtaisi kohtuuttomuuteen, ehtoa voidaan sovitella tai jättää se huomioon ottamatta. Sopimuksen ehtona pidetään myös vastikkeen määrää koskevaa sitoumusta. Kohtuuttomuutta arvioitaessa otetaan huomioon sopimuksen koko sisältö, osapuolten asema, sopimusta tehtäessä vallinneet olot ja, jollei 2 §:stä muuta johdu, olojen muuttuminen sekä muut seikat.

Jos 1 momentissa tarkoitettu ehto on sellainen, että sopimuksen jääminen voimaan muilta osin muuttumattomana ei ole ehdon sovittelun vuoksi kohtuullista, sopimusta voidaan, jollei 2 §:stä muuta johdu, sovitella muiltakin osin tai se voidaan määrätä raukeamaan.

1 §

Jos tässä laissa tarkoitettun sopimuksen ehto on kuluttajan kannalta kohtuuton tai sen soveltaminen johtaisi kohtuuttomuuteen, ehtoa voidaan sovitella, *jollei 2 §:stä muuta johdu*, tai se voidaan jättää huomioon ottamatta. Sopimuksen ehtona pidetään myös vastikkeen määrää koskevaa sitoumusta. Kohtuuttomuutta arvioitaessa otetaan huomioon sopimuksen koko sisältö, osapuolten asema, sopimusta tehtäessä vallinneet olot ja, jollei 2 §:stä muuta johdu, olojen muuttuminen sekä muut seikat.

Jos 1 momentissa tarkoitettu ehto on sellainen, että sopimuksen jääminen voimaan muilta osin muuttumattomana ei ole ehdon sovittelun vuoksi kohtuullista, sopimusta voidaan, jollei 2 §:stä muuta johdu, sovitella muiltakin osin tai se voidaan määrätä raukeamaan.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

Jos 1 §:ssä tarkoitettu sopimusehto on laadittu etukäteen ilman, että kuluttaja on voinut vaikuttaa sen sisältöön, on 1 §:ää sovellettaessa noudatettava tässä pykälässä säädettyjä rajoituksia.

Jos ehto sopimusta tehtäessä vallinneissa olosuhteissa on ollut kohtuuton, ei ehdon kohtuuttomuutta myöhemmin arvioitaessa saa kuluttajan vahingoksi ottaa huomioon olosuhteiden muuttumista.

Jos ehdon sovittelu tai sen jättäminen huomioon ottamatta koskee sellaista ehtoa, joka hyvän tavan vastaisesti johtaa osapuolten oikeuksien ja velvollisuuksien huomattavaan epätasapainoon kuluttajan vahingoksi, sopimusta ei voida sovittaa muilta osin. Tällöin sopimus jää voimaan muilta osin muuttumattomana, jos se sellaisenaan voi pysyä voimassa.

7 luku

Kuluttajaluotot

6 §

Luottokustannukset ja todellinen vuosikorko

Luottokustannuksilla tarkoitetaan tässä luvussa luotonantajan tiedossa olevien, kuluttajaluottosuhteen johdosta kuluttajan maksettavaksi tulevien korkojen, kulujen ja muiden maksujen yhteismäärää; luottokustannuksiin luetaan myös luottosopimukseen liittyvien vakuutusten ja muiden lisäpalveluiden kustannukset, jos lisäpalvelua koskevan sopimuksen tekeminen on edellytyksenä luoton saamiseksi markkinoiduin ehdoin.

Luottokustannuksiin ei lueta:

1 kohta on kumottu L:lla 14.10.2016/851.

2) luoton hoitamiseen käytettävästä tilistä perittäviä kustannuksia, jos tilin avaaminen on vapaaehtoista ja kustannukset on sopimuksessa eritelty;

3) kuluttajan mahdollisen sopimusrikkomuksen johdosta maksettavaksi tulevia maksuja;

4) notaarikuluja.

Todellisella vuosikorolla tarkoitetaan tässä luvussa korkoprosenttia, joka saadaan laske-

2 §

Jos 1 §:ssä tarkoitettu sopimusehto on laadittu etukäteen ilman, että kuluttaja on voinut vaikuttaa sen sisältöön, on *mainittua pykälää* sovellettaessa noudatettava tässä pykälässä säädettyjä rajoituksia.

Jos ehto sopimusta tehtäessä vallinneissa olosuhteissa on ollut kohtuuton, ei ehdon kohtuuttomuutta myöhemmin arvioitaessa saa kuluttajan vahingoksi ottaa huomioon olosuhteiden muuttumista.

Kohtuuton ehto on *jätettävä huomioon ottamatta* ja sopimus jätettävä voimaan muilta osin muuttumattomana, jos se voi sellaisenaan pysyä voimassa.

7 luku

Kuluttajaluotot

6 §

Luottokustannukset ja korko

Luottokustannuksilla tarkoitetaan tässä luvussa luotonantajan tiedossa olevien, kuluttajaluottosuhteen johdosta kuluttajan maksettavaksi tulevien korkojen, kulujen ja muiden maksujen yhteismäärää; luottokustannuksiin luetaan myös luottosopimukseen liittyvien vakuutusten ja muiden lisäpalveluiden kustannukset, jos lisäpalvelua koskevan sopimuksen tekeminen on edellytyksenä luoton saamiseksi markkinoiduin ehdoin.

Luottokustannuksiin ei lueta:

1) luoton hoitamiseen käytettävästä tilistä perittäviä kustannuksia, jos tilin avaaminen on vapaaehtoista ja kustannukset on sopimuksessa eritelty;

2) kuluttajan mahdollisen sopimusrikkomuksen johdosta maksettavaksi tulevia maksuja;

3) notaarikuluja.

Todellisella vuosikorolla tarkoitetaan tässä luvussa korkoprosenttia, joka saadaan laske-

Voimassa oleva laki

malla luottokustannukset vuosikorkona luoton määrälle lyhennykset huomioon ottaen. Todellisen vuosikoron laskemistavasta ja laskennassa käytettävistä oletuksista säädetään oikeusministeriön asetuksella.

17 a §

Korkokatto

Jos luoton määrä tai luottoraja on alle 2 000 euroa, luottosopimuksen mukainen luoton todellinen vuosikorko saa olla enintään korkolain 12 §:ssä tarkoitettu viitekorko lisättyinä 50 prosenttiyksiköllä. Hyödykesidonnaiseen luottoon tätä pykälää sovelletaan kuitenkin vain, jos kuluttajalla on luottosopimuksen nojalla myös oikeus nostaa rahavaroja.

Ehdotus

malla luottokustannukset vuosikorkona luoton määrälle lyhennykset huomioon ottaen. Todellisen vuosikoron laskemistavasta ja laskennassa käytettävistä oletuksista säädetään oikeusministeriön asetuksella.

17 a §

Luottokustannusten enimmäismäärä

Kuluttajan nostamalle luotolle perittävää luoton korkoa ei saa sopia 30:tä prosenttia suuremmaksi.

Jos kuluttajan on sopimuksen mukaan maksettava muita kuin 1 momentissa tarkoitettuja luottokustannuksia, näiden määrä ei saa ylittää päivää kohden 0,01:tä prosenttia luottosopimuksen mukaisesta luoton määrästä tai luottorajasta luottosopimuksen voimassaoloajalta.

Sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, muiden luottokustannusten enimmäismäärä voidaan sopia 5 euroksi edellyttäen, että luottoaika on sopimuksen mukaan vähintään 30 päivää. Kuluttajan 2 momentin perusteella maksettavaksi tulevat kustannukset eivät saa ylittää 150:tä euroa vuodessa, eikä luottokustannuksia saa periä kuluttajalta ennakolta pidemmältä kuin vuoden ajalta.

Jos luotonantaja tai luotonvälittäjä rikkoo, mitä tässä pykälässä säädetään, kuluttajalla ei ole velvollisuutta maksaa luoton korkoa eikä muita luottokustannuksia lainkaan.

Mitä 2—4 momentissa säädetään, ei koske luottokustannuksina pidettäviä vakuutusmaksuja, jos vakuutuksen tarkoituksena on luoton vakuuden arvon turvaaminen.

Jos kuluttaja maksaa luoton ennenaikaisesti takaisin, sovelletaan 2 ja 3 momentin estämättä, mitä 27 ja 28 §:ssä säädetään. Jos luotto eräännytetään, sovelletaan 2 ja 3 momentin estämättä, mitä 35 §:ssä säädetään.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

17 b §

Maksuajan pidentämisestä perittävät kulut

Maksuajan pidentämisestä ennen saatavan erääntymistä saa periä kuluttajalta enintään 5 euroa edellyttäen, että maksuaika pitenee vähintään 14 päivällä. Kuluttajalta tällaisista toimista perittävien kulujen yhteismäärä ei saa kuitenkaan ylittää vuodessa 20:tä euroa.

7 a luku

7 a luku

Asunto-omaisuuteen liittyvät kuluttajaluotot**Asunto-omaisuuteen liittyvät kuluttajaluotot**

31 §

31 §

*Kuluttajaluottoja koskevien säännösten soveltaminen**Kuluttajaluottoja koskevien säännösten soveltaminen*

Asunto-omaisuuteen liittyviin kuluttajaluottoihin sovelletaan lisäksi 7 luvun 1 §:n 3 ja 4 momenttia ja 13, 13 a, 15, 16, 16 a, 17 a, 18, 19 ja 23 §:ää, 24 §:n 1, 2 ja 4 momenttia sekä 25, 26 ja 30—35 §:ää. Lisäksi asuntovakuudellisiin kuluttajaluottoihin sovelletaan mainitun luvun 39 ja 40 §:ää.

Asuntoluottosopimuksessa voidaan 7 luvun 24 §:n 1 ja 2 momentin estämättä kuitenkin sopia, että luotosta kuluttajan maksettavaksi tuleva korko ei muutu, jos viitekoron arvo on pienempi kuin nolla.

Asunto-omaisuuteen liittyviin kuluttajaluottoihin sovelletaan lisäksi 7 luvun 1 §:n 3 ja 4 momenttia ja 13, 13 a, 15, 16 ja 16 a §:ää, 17 a §:n 1—5 momenttia, 18, 19 ja 23 §:ää, 24 §:n 1, 2 ja 4 momenttia sekä 25, 26 ja 30—35 §:ää. Lisäksi asuntovakuudellisiin kuluttajaluottoihin sovelletaan mainitun luvun 39 ja 40 §:ää. *Mainitun luvun 17 a §:n 1—5 momenttia ei kuitenkaan sovelleta esinevakuudelliseen asuntoluottoon.*

Asuntoluottosopimuksessa voidaan 7 luvun 24 §:n 1 ja 2 momentin estämättä kuitenkin sopia, että luotosta kuluttajan maksettavaksi tuleva korko ei muutu, jos viitekoron arvo on pienempi kuin nolla. *Jos kuluttaja maksaa asunto-omaisuuteen liittyvän kuluttajaluoton ennenaikaisesti takaisin, sovelletaan mainitun luvun 17 a §:n 2 ja 3 momentin estämättä, mitä tämän luvun 19—21 §:ssä säädetään. Jos asunto-omaisuuteen liittyvä luotto eräännytetään, sovelletaan 7 luvun 17 a §:n 2 ja 3 momentin estämättä, mitä mainitun luvun 35 §:ssä säädetään.*

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olevaan sopimukseen sovelletaan tämän lain 4 luvun 2 §:n, 7 luvun 17 a §:n ja 7 a luvun 31 §:n asemesta tämän lain voimaan tullessa

HE 230/2018 vp

Voimassa oleva laki

Ehdotus

voimassa olleita säännöksiä.

Tämän lain 7 luvun 17 b §:ää sovelletaan maksuajan pidentämiseen, joka on tehty tämän lain voimaantulon jälkeen.

2.

Laki

korkolain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan korkolain (633/1982) 2 §, sellaisena kuin se on laissa 209/2013, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Tahdonvaltaisuus

Tahdonvaltaisuus

Velvollisuus maksaa korkoa määräytyy tämän lain mukaan, jollei muuta johdu velallisen sitoumuksesta tai kauppatavasta taikka toisin ole säädetty.

Jos velallisen sitoumus liittyy kuluttajaluottoa tai muuta kulutushyödykettä koskevaan elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan väliseen sopimukseen taikka sellaiseen sopimukseen, jonka perusteella velallinen ostamalla tai vuokraamalla hankkii asunnon itseään tai perheenjäseniään varten, sitoumus on tehoton siltä osin kuin velallinen olisi velvollinen maksamaan enemmän viivästyskorkoa kuin 4—11 §:ssä säädetään. Jos velallinen näissä tapauksissa on viivästyksen varalta sitoutunut viivästyskoron sijasta tai sen lisäksi maksamaan provisiota, palkkiota tai vastaavaa suoritusta, sitoumus on tehoton siltä osin kuin viivästyskoron ja mainitun suorituksen yhteenlaskettu määrä ylittää 4—11 §:n mukaan lasketun koron.

Velvollisuus maksaa korkoa määräytyy tämän lain mukaan, jollei muuta johdu velallisen sitoumuksesta tai kauppatavasta taikka toisin ole säädetty.

Jos velallisen sitoumus liittyy kuluttajaluottoa tai muuta kulutushyödykettä koskevaan elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan väliseen sopimukseen taikka sellaiseen sopimukseen, jonka perusteella velallinen ostamalla tai vuokraamalla hankkii asunnon itseään tai perheenjäseniään varten, sitoumus on tehoton siltä osin kuin velallinen olisi velvollinen maksamaan enemmän viivästyskorkoa kuin 4 tai 5—11 §:ssä säädetään. Jos velallinen näissä tapauksissa on viivästyksen varalta sitoutunut viivästyskoron sijasta tai sen lisäksi maksamaan provisiota, palkkiota tai vastaavaa suoritusta, sitoumus on tehoton siltä osin kuin viivästyskoron ja mainitun suorituksen yhteenlaskettu määrä ylittää 4 tai 5—11 §:n mukaan lasketun koron.

Tämän lain säännöksiä sovellettaessa kuluttajaluottoon rinnastetaan myös luotto, jonka joku muu kuin elinkeinonharjoittaja myöntää tai lupaa myöntää kuluttajalle lainana, maksunlykkäyksenä tai muuna vastaavana taloudellisena järjestelyinä, jos elinkeinonharjoittaja välittää luoton kuluttajalle.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 20 .*

*Ennen tämän lain voimaantuloa erään-
neeseen saatavaan sovelletaan tämän lain*

HE 230/2018 vp

Voimassa oleva laki

Ehdotus

voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

3.

Laki

saatavien perinnästä annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään saatavien perinnästä annetun lain (513/1999) 3 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 31/2013, uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

3 §

Kuluttajasaatava

Ehdotus

3 §

Kuluttajasaatava

Kuluttajasaatavalla tarkoitetaan tässä laissa sellaista elinkeinonharjoittajan saatavaa, joka perustuu kulutushyödykkeen luovuttamiseen tai luoton myöntämiseen kuluttajalle.

Tämän lain säännöksiä sovellettaessa kuluttajasaatavaan rinnastetaan myös luotto, jonka joku muu kuin elinkeinonharjoittaja on myöntänyt kuluttajalle lainana, maksunlykkäyksenä tai muuna vastaavana taloudellisena järjestelyinä, jos elinkeinonharjoittaja on välittänyt luoton kuluttajalle.

Kuluttajasaatavaa koskevia tämän lain säännöksiä noudatetaan myös perittäessä yksityishenkilöltä julkisoikeudellisen oikeushenkilön saatavaa tai julkisen tehtävän hoitamiseen liittyvää saatavaa.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 20 .*

Tässä laissa tarkoitettujen kuluttajasaatavien perintään sovelletaan 10 c ja 10 d §:ää vain siltä osin kuin perintätoimet suoritetaan tämän lain voimaantulon jälkeen.

4.

Laki

oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 5 luvun 3 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 439/2018, uusi 2 momentti, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 luku

5 luku

Riita-asian vireillepano ja valmistelu

Riita-asian vireillepano ja valmistelu

3 §

3 §

Jos asia koskee
1) tietyn määräistä saamista,
2) hallinnan tai rikkoutuneen olosuhteen palauttamista taikka
3) häätöä
ja kantaja ilmoittaa, ettei asia hänen käsitöksensä mukaan ole riitainen (*summaarinen riita-asia*), haastehakemuksessa on vaatimuksen perusteena tarpeen mainita ainoastaan ne seikat, joihin vaatimus välittömästi perustuu. Tällöin ei tarvitse ilmoittaa myöskään 2 §:n 1 momentin 3 kohdassa mainittuja todisteita. Haastehakemuksessa on kuitenkin täsmällisesti yksilöitävä se sopimus, sitoumus tai muu kirjallinen todiste, johon kantaja vetoaa.

(tulee voimaan 1.9.2019)

Jos saaminen perustuu kuluttajansuojalain 7 tai 7 a luvussa tarkoitettuun kuluttajaluottosopimukseen, haastehakemuksessa on ilmoitettava myös:

- 1) luottosopimuksen mukainen luoton määrä tai luottoraja;*
- 2) luottosopimuksen voimassaoloaika päivinä;*
- 3) luottosopimuksen mukainen luoton todellinen vuosikorko;*
- 4) onko luottosopimus tehty kuluttajansuojalain 7 luvun 17 §:ssä tai 7 a luvun 15 §:ssä edellytetyllä tavalla.*

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä

Voimassa oleva laki

Ehdotus

kuuta 20 . Tämän lain 5 luvun 3 §:n 2 momentin 3 kohta tulee kuitenkin voimaan vasta päivänä kuuta 20 .

Tämän lain voimaan tullessa vireillä olevaan asiaan sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Tämän lain voimaantulon jälkeen vireille tulevaan asiaan sovelletaan 5 luvun 3 §:n 2 momentin 1 ja 2 kohtaa vain, jos vaatimukseen sovelletaan kuluttajansuojalain 7 luvun 17 a §:ää, sellaisena kuin se on laissa (/).
